ПАРТИЯ БИЛЕ УЛУСТУҢ ЧАҢГЫС ЭВИ ДЕЛГЕРЕЗИН!

ОКТЯБРЬНЫҢ 50 ЧЫЛЫ

БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1925 чылда үндезилеттинген.

1967 ч.
НОЯБРЬ
8
СРЕДА
№ 266 (6002).

Өртээ 4 көп.

Марксизм-ленинизмниң тугунуң адаа-биле, Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле — бистиң чуртувуска коммунизмниң тиилелгези дээш демиселге чаа-чаа тиилелгелерже бурунгаар!

Кижи төрелгетенниң чырыткылыг келир үези — коммунизм делгерезин!

МААДЫРЛЫГ БЕЖЕН ЧЫЛДАР, ТУКТАР ЫШКАШ, МОСКВАНЫҢ КЫРЫНГА КИИСКИП ТУРЛАР

1967 чылдың ноябрь 7-де Кызыл шөлге шериг парады болгаш чоннуң чыскаалы

Ол хүннүң — Совет күрүнениң чартык чүс чылдагы төөгү бижилгезин түңнеп турар байырлалдың чырыткылыг хүнүнүң чедип келгени бо... Чартык чүс чыл бурунгаар кижи төрелгетен «делегейни магададыпкан он хүннерниң» дугайында билип каан. Ол делегейни өскертипкен, делегей төөгүзүнүң бүгү чорудулгазын өскертипкен, төөгү хөгжүлдезиниң чаа оруу-биле — социализмниң болгаш коммунизмниң оруу-биле кижи төрелгетенни чорудупкан бежен чылдарның дугайында бөгүн бурун чоргаарал-биле чугаалаар бис.

Кремль чанында шөл, оон байырлалдыг шинчи кире бергени кижиниң сеткилин хайындырып келир.

6 шак 00 минута. «Орбита» дээр совет космос системазының дамчыдыкчылары ажылдап кирипкен. 40 муң километр бедикте бистиң «космосчу антенналарывыс» — «Молния-1» спутниктер база ажылдап кирген. Чер бөмбүрзээ хүннүң кол репортажын — Кызыл шөлден дамчыдылганы хүлээп алырынга белеткени бергени ол...

Шактың согуннары оңга чоокшулай берген. Харын-на бо шакта — 1917 чылдың Октябрьның 25-те «Россияның хамаатыларынга!» деп кыйгырыгга Ленин ат салган. Чартык чүс чыл бурунгаар харын-на ол шакта төөгүнүң чаа үези төрүттүнген. Каш минута болганда-ла Кремль Курантыларының аялгазы бистиң чуртувустуң бодунуң социалистиг төөгүзүнүң баштайгы чүс чылының ийиги чартынче кирипкенин медээлээн.

Эштер **Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев** олар төп индирге үнгүлеп келген. **К. Е. Ворошилов, А. И. Микоян, Н. М. Шверник** олар база ында. Оларның-биле кады Улуг Октябрьның 50 чылының байырлалынга келген социалистиг чурттарның төлээлериниң баштыңнары болгаш кежигүннери: **Тодор Живков, Георгий Трайков, Янош Кадар болгаш Ене Фок, Ле Зуан, Вальтер Ульбрихт болгаш Вилли Штоф, Цой Ен Ген, Хосе Роман Мачадо Вентура, Юмжагийн Цеденбал болгаш Жамсарангийн Самбу, Владислав Гомулка болгаш Юзеф Циранкевич, Николае Чаушеску болгаш Ион Георге Маурер, Антонин Новотный болгаш Йозеф Ленарт, Иосип Броз Тито.**

Индирде оон ыңай: Францияның Коммунистиг партиязының Чиңгине секретары **Вальдек Роше**, Италияның Коммунистиг партиязының чиңгине секретары **Луиджи Лонго**, Испанияның Коммунистиг партиязының даргазы **Долорес Ибаррури**, Мурнуу Вьетнамның хостаарының национал фронтузунуң ТК-зының Президиум кежигүнү **Данг Чан Тхи**. Профэвилелдериниң бүгү-делегей федерациязының чиңгине секретары **Луи Сайян**, Индияның Премьер-Министри **Индира Ганди**, Финляндия Республиканың Президентизи **Урхо Кекконен**.

Кызыл шөл кажан-даа ынча хөй даштыкы аалчыларны көрүп көрбээн — делегейниң янзы-бүрү чурттарындан дөрт муң өңнүктер бистиң байырлалывысты бистиң-биле кады үлежир дээш четкилеп келген.

...Курантылар аялгазын бере берген, ынчангаш ооң эң сөөлгү — оңгу кыңгыраа-биле, таптыг-ла 10 шак 00 минута турда. Кремльдиң Спасск ажиининден ажык машина маңнап үнүп келген. Ында парадты хүлээп алыр — ССРЭ-ниң Камгалал министри, Совет Эвилелиниң Маршалы А. А. Гречко. Шериглерни ол кезип, дайынчыларның амыр-мендизин айтырып, Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чыл оюбиле холбаштыр оларга байырны чедиргилээн.

А. А. Гречко Мавзолейниң индиринче үне бергеш, чүве чугаалаан.

А. А. Гречконуң чугаазы

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар!

Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!

Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары!

Бистиң даштыкы хүндүлүг аалчыларывыс!

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының бежен чыл оюбиле холбаштыр Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң болгаш Совет чазактың өмүнээзинден меңээ дааскаңын ёзугаар силерге изиг байырны чедирип, амыр-мендилерни айтырып тур мен.

Бежен чылдың мурнунда Россияның пролетариады күш-ажылчы тараачыннар-биле эвилелдежип алгаш, гениалдыг баштыңчы Ленин баштаан Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле эрге-чагырганы бодунуң холунга төөгүде эң-не баштай ап, помещиктерниң база капиталистерниң дарлалын узуткаан болгаш бистиң чуртувусту хөгжүлдениң социалистиг оруунче киирген. Улуг Октябрь бүгү делегей төөгүзүнүң чаа үезин, делегейниң бүгү-нийти революстуг чаартылгазының, капитализмден социализмче шилчилгениң үезин ажыткан.

Эрткен бежен чылдың дургузунда Советтер чуртунуң ажылчы чоннары демиселдиң болгаш тиилелгелерниң маадырлыг оруун эрткен. Төөгү талазы-биле кыска хуусаада ССРЭ-ге социалистиг үндезин чаартылгалар боттанган, күчүлүг индустрия болгаш социалистиг көдээ ажыл-агый тургустунган, культура революциязы боттанган. Совет улустуң өндүр чаагай чаалап алышкыны болза социализмниң бүрүн болгаш үзе тиилээни болур. Ам ажылчын аңгы, колхозчу тараачыннар, совет интеллигенция СЭКП-ниң XXIII съездизиниң шиитпирлерин удуртулга болдурбушаан, коммунистиг ниитилелди чедиишкинниг тургузуп турар. Улус ажыл-агыйының бүгү адырлары бедик темпилер-биле хөгжүп турар. Совет экономиканың өзүлдезинге үндезилээш, ажылчы чоннарның материалдыг чаагай амыдыралы чайгылыш чокка бедип турар. Улустуң амыдыралын экижидер дугайында партияның болгаш чазактың сагыш салыышкынының чаа чайынначак херечизи болза, СЭКП ТК-ның Октябрь Пленумунуң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң үшкү сессиязының шиитпирлери болган.

Совет кижилер үлетпүрнүң, көдээ ажыл-агыйның, эртемниң болгаш культураның хөгжүлдезинде улуг чедиишкиннер-биле юбилейлиг чылды демдеглээн. Эртемденнер, конструкторлар, инженерлер болгаш ажылчыннар планеталар аразының совет автоматтыг станциязын Венераның кырынга хондурарын, ийи космос кораблин орбитага автоматтыг тудуштурарын делегейге эң-не баштай боттандыргаш, космосту шиңгээдип алырынга шылгараңгай тиилелгени чедип алган.

Октябрьның бежен чылы — ол дээрге, делегейниң ажылчын аңгызының, демократияның болгаш национал хосталганың күштериниң, бүгү депшилгелиг кижи төрелгетенниң байырлалы-дыр. Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары-биле кады социалистиг чурттарның улуг өг-бүлези алдарлыг юбилейни төлептиг уткуп турар.

Совет Эвилелиниң болгаш социализмниң акы-дуңма чурттарының чаа амыдыралдың тургузуушкунунда чедиишкиннери бүгү делегейде бистиң өңнүктеривисти сеткил-сагыжының ханызындан өөртүп, коммунизмниң дайзыннарын шугулдадып турар.

Империализм болгаш ооң кол чөленгиижи—Американың Каттышкан Штаттары кижи төрелгетенниң хөгжүлдезиниң дүрүм ёзугаар чоруушкунун саададырын оралдажып турар. Делегей реакциязы өнчүкчөңгээлерниң болгаш агрессияның, өске чурттарның иштики херектеринге калчаалыг холгаарлаашкынның аргазы-биле делегейниң дүшкүүрлүг чоруун, делегейниң чаа дайынының айыылын күштелдирип турар.

Вьетнамда америк империалистерниң кемниг дайыны делегейниң улустарының иштинге ханы дүвүрээзинни болдуруп турар. Хосталганың болгаш хамаарышпас чоруктуң оруунче кирген араб күрүнелерге удур Израильдиң агрессиязы-биле холбаштыр Чоокку Чөөн чүкте дайынның боттуг айыылының хевээр артары үргүлчүлевишаан. Барыын Германияның милитаристериниң адаанзырак чүткүлдери Европаның айыыл чок чоруунга шыңгыы кыжаныг болуп турар.

Тайбыңның салым-чолу эргим үнелиг, бүгү кижилерге онза харыысалганы ол хүлээдип турар.

Совет күрүне ажылчы чоннарның үндезин эрге-ажыктарынга дүүшкен даштыкы политиканы чорудуп турар. Социализмниң болгаш демократияның, тайбыңның туруштарын болгаш улустар аразында найыралды быжыглаарынче ол политика угланган.

Мооң-биле кады тургустунган байдалды барымдаалааш, бистиң партиявыс чуртвуң камгалал күчүзүн улам бедидер. Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң дайынчы беленин быжыглаар дээш бүгү-ле чүвени кылып турар.

Коммунистиг партияның тургузуп база кижизиткени ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштери Октябрьның социалистиг Улуг революциязының чаалап алышкыннарының камгалалында ылаптыг быжыы-биле туруп турар. Революциядан төрүттүнген Чепсектиг Күштер дайынчы алдарлыг орукту эрткен болгаш боттарының патриотчу болгаш интернационалчы хүлээлгезин кезээде алдарлыы-биле күүседип келген болгаш күүседип-даа турар.

Коммунистиг партияның болгаш улустуң могаг чок сагыш салыышкынының ачызында ам Совет Чепсектиг Күштер эң-не сайзыраңгай чепсек-биле чепсегленген. Боттарының улузунуң шынчы оолдары совет дайынчылар серемчилелин болгаш дайынчы беленин хүн бүрүде бедидип, социализм чурттарының армиялары-биле дем каттыштырылгазын быжыглап турар. Олар боттарының маадырлыг күш-ажылы-биле революсчу болгаш дайынчы чаңчылдарны, Армияның болгаш Флоттуң дайынчы күчүзүн көвүдедип турарлар.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чыл оюнуң хүнүнде ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштери Төрээн чуртунуң мурнунга боттарының хүлээлгезин күүседиринге беленин, Улуг Октябрьның хереэн, оран делегейге коммунизмниң болгаш тайбыңның хереэн камгалаарынга мөөн соңгаар-даа көрүңгүр болуп турарын Коммунистиг партияга, Совет чазакка, бүгү совет улуска байырлалдыы-биле бүзүредип тур.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чыл оюу делгерезин!

Маадырлыг совет улус болгаш ооң эрес-маадырлыг Чепсектиг Күштери делгерезин!

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга болгаш Совет чазакка алдар!

Ура!

Совет Эвилелиниң Күрүне гимнизиниң байырлалдыг аялгазы-биле холушпушаан, күчүлүг «Ура» Кызыл шөлге диңмиреп үнген. Артиллерия салюдунуң дааштаашкыннары база диңмиреп келген.

...Юбилейлиг парадтың эгези, ооң төөгү талазы-биле кезээ эгелээн. Буденновкалар болгаш аъттыг шеригниң узун шинельдерин кеткилээн, барабаннарлыг аныяктар хамыктың мурнунда чоруп оргулаан.

Туктар туткан колонна базып кириптерге, даштап каан чер, кижилерниң арыннары чидиг кызыл өң-биле хаяаланып келир. Сактырга, алдарлыг туктар эрткен он-он чылдарның ханызындан эжиндирип үнгүлеп келгензиг... «Аврора» крейсерниң кырынга киискип чораан тук... Бирги аъттыг шеригниң дайынчыларының тудуп алгаш, маадырлыг атакаларже кирип турган тугу... Бистиң адаларывыстың болгаш кырган-ачаларывыстың аныяк чораан үези, экии!

М. Н. Тухачевскийниң командылап турганы бешки армияның тугу бо. Ооң хүрээлениинге муң-муң интернационалчылар — чехтер, венгрлер, югославтар, болгарлар, немецтер, корейлер болгаш кыдаттар тулчуп чораанар. А бо — 40-гы адыгжы дивизияның тугу. Ооң сыгыгларында Хасанның болгаш Халхин-Голдуң дарылыг хаттарының чыды кадагалаттынган. Ооң-биле кожа улусчу ополченнерниң гвардейжи каттыжышкыннарының болгаш дивизияларының туктары, Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында эвилелдешкен республикаларга белеткээн шериг кезектериниң туктары.

...1891 чылда үндүрген винтовка бооларлыг кижилер чоруп оргулаан. Оларның хеви янзы-бүрү: чиик хөректээштерлиг, узун тоннарлыг, шериг курларын куржангылапкан, ол — кызыл-гвардейжилер-дир.

Матрос бөрттерлиг, хептерлиг, пулемёт октары дискен тайзаларын куржангылапкан революсчу матростар делгем базымнар-биле шөлдеп эрткен, ону көргеш, Октябрьның маадырлыг хүннерин кижи сактып келир.

Маадырлыг аъттыг шеригни уткуп, хөгжүм аялгазын өскертипкен. Амгы үениң Чепсектиг Күштериниң составында аъттыг шериг чок, ынчалза-даа бистиң шериивистиң төөгүзүнге ол чайынналчак арыннарны киир бижээн. Буденныйның аъттыг шеригжилериниң маадырлыг чүүлдериниң дугайында эвээш эвес ырлар чогааттынган. Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында олар гитлержилерге эвээш эвес күчүлүг согуушкуннарны таварыштырып турган болгай.

Ам база аъттар. Оларны тачанкаларда тергелеп каан. Оларны көрээли: кошкан дөрт-дөрт аъттар караңналып орар, оларның пулемёттарының адыышкыны-биле ак-гвардейжилерниң чыскаалдары тарады быдарап турар, сактырга Чапаев доктаадыр аргажок атаказы-биле хап кирип турганзыг.

Кызыл шөлге төөгү уламчылап турган: аъттар сөөрткен артиллерия дивизиону бо-дур, оларның соо-биле — куяк автомобильдерниң дивизиону — ол дээрге революсчу Питерниң кудумчуларынга көрүп болур турган чүүлдерниң ыяк хоолгазы.

Парадты аныяктар кичээнгейлиг көрүп турар. Совет эрге-чагырганы чартык чүс чыл бурунгаар боо-чепсээн холга тудуп алгаш бадыткап турган хоочун кижилер сеткил хайнышкынын база-ла чажырбайн турарлар. Олар боттарының аныяк чораан өйүн база катап чурттап эртип тургулаан...

...Юбилейлиг парад уламчылап турган. Элээди назылыг барабанщиктер бистиң армиявыстың кезектериниң базымнарын ажыткан. Шериг өөредилге черлериниң дыңнакчылары шөлге кирип келген. М. В. Фрунзе аттыг шериг академиязының колонназы бо. В. И. Ленин аттыг шериг-политиктиг академияның, Ф. Э. Дзержинский аттыг шериг-инженер академиязының, куяк-танк шериглерниң Совет Эвилелиниң Маршалы Малиновский аттыг академиязының, В. В. Куйбышев аттыг шериг-инженер академиязының, шеригниң химиктиг камгалал академиязының дыңнакчылары дески, чараш базымнар-биле эрткилээн.

«Улам-на бедик, бедик болгаш бедик» деп сураглыг маршты хөгжүм күүседи берген. Ооң аялгазы-биле шериг-агаар академиязының дыңнакчылары чоруп органнар. Командир ужудукчуларның соо-биле ужудукчу-инженерлер — Н. Е. Жуковский аттыг шериг-агаар академиязының дыңнакчылары чоруп турган.

Юбилейлиг парадка чурттуң Шериг-Далай Флодун Ленинградта М. В. Фрунзе аттыг дээди шериг-далай училищези төлээлээн. Москваның нийти-шеригниң РСФСР-ниң Дээди Соведи аттыг дээди училищезиниң курсантыларының, Москваның кызыгаар шерииниң дээди командылал училищезиниң курсантыларының чыскаалы чаңгыс аай, кылажында кижи чемелепки дег чүве чок.

Кызыл шөлде — ногаан тускай хептерлиг, чиңгир кызыл тырыккы бөрттерлиг дайынчылар. Бистиң десантычыларывыс ол-дур, олар амгы үениң тулчуушкунунуң эң-не янзы-бүрү, эң-не нарын сорулгаларын күүседип шыдаарлар.

Парадка бир-ле дугаар ийи Кызыл туктуг Балтий флодунуң далай чадаг-шериглериниң шериг кезээ кирипкен...

Маршта—революцияның маадыры Ф. Э. Дзержинскийниң адын кадагалаан дивизияның дайынчылары.

Чадаг чыскаалганнарны суворовчулар болгаш нахимовчулар хагган.

Бронетранспортёрлар ыяк деӊ чыскаалыпкаш эрткилээн. Бөгүн таманчы-дайынчылар — хоочун салгакчыларның төлептиг уламчылакчылары. Олар эдилээн чепсектерин эки билирлер.

Мото-чадаг-шериг кезээ тулчуушкуннарның эң-не бедик темп-биле болгаш эң-не ханыга чорудуп болур эң-не болбаазыраңгай дайынчы машиналар-биле чепсеглеттинген кургаг чер шериглери Кызыл шөлдеп бир-ле дугаар эрткен.

Маршта — агаар-десант шериглериниң колонназы. Ол дайынчылар «Днепр» деп шериг өөредилгезинге киржип турган. Олар болза дайынчы тулчуушкуннуң байдалынга эң-не чоок байдалга онаалгаларын чедиишкинниг күүседип турганнар.

...Долгандыр күчүлүг шимчедикчилерниң дааш-шимээни диңмиреп-ле турар. Кантемирниң Ленин орденниг Кызыл туктуг дивизиязының дайынчы машиналары шөлге көстүп келгилээн.

Индирлер мурнунда — кургаг чер шериглерин камгалаар хүлээлгелиг, агаарже дүндүктелдир боолаарының эң-не дээштиг чепсектери. Оларның аразында боду чоруур, үш-үш ракеталарлыг, агаарже боолаар комплексилер бир-ле дугаар парадта киржип турар. Олар болза хөй шимчээшкинниг дайынчы чорудулгалар үезинде агаарда дайзыннарны, ооң иштинде мырыңай бедик эвесте ужудуп чоруурларны эң-не ылавылалдыы-биле узуткаар аргалыглар.

Танкыларның соо-биле артиллерия кирипкен. Ону мооң мурнунда болгулап турган тулчуушкуннарга «дайынның бурганы» деп адап турган. Артиллеристер дайзынга коргунчуг күжүн бо хүннерде-даа ышкынмаан.

Артиллеристерниң чыскаалын реактивтиг тургузуглар хагган, олар боолаашкынының күжүнүң талазы-биле боттарының бурунгулары —сураглыг «Катюшалардан» хөй катап күчүлүг..

...Кызыл шөлге ракеталар кирипкен. Совет чепсектиг күштерниң бүгү хевирлери олар-биле чепсеглеттинген. Бистиң ракеталарывыстың бүгү хевирлери доп-дораан салып үндүрүптер талазы-биле эң-не бедик дайынчы белеткелдиг, оларның хараалынга дээри ылавылалдыг.

Зениттиг ракета техниказы шөлдеп дески эртип турган. Агаарже дүндүктелдир боолаар, эң-не дээштиг ракета комплексилери Совет чурттуң дээрин камгалап турар. Радиоэлектронуг аппаратура агаарда хараалды чогуур өйүнде тыпкаш, ракеталарны эң ылавылалдыы-биле ынаар шыгаар арганы зенитчиктерге берип турар. Агаар халдаашкынынга удур камгалалдың шериглери чуртту агаар халдаашкынының кыжанындан идегелдиг камгалап турар.

Агаар халдаашкынындан камгалал шериглериниң дүндүктелдир боолаар ракеталарының аразында бажында тускай кезектиг ракета бир янзы. Чаңгыс ындыг ракета агаарда камгалан турар черинден дыка ырак черге дайзынның бөлүк самолеттарын хары угда узуткаар аргалыг.

Ракетага удур чепсектер шөлдеп эрткен. Олар чуртту агрессорнуң ракета-ядролуг согуушкуннарындан камгалаар. Ракетага удур чепсектер болза түс-түс объектилерге болгаш чурттуң делгем районнарынга идегелдиг камгалалды тургузар арганы берип турар.

Ам шөлге оператив-тактиктиг ракеталар — кургаг чер шериглериниң кол күжү кирипкен.

Ооң соонда Кызыл шөлге улам улуг күчүлүг ракета чепсектер көстүп келгилээн.

(Уланчызы 2-ги арында).

50
ВЕТСКОЙ ВЛАСТИ

Кызыл. 1967 чылдың ноябрь 7. Ажылчы чоннарның чыскаалы.

МААДЫРЛЫГ БЕЖЕН ЧЫЛДАР, ТУКТАР ЫШКАШ, МОСКВАНЫҢ КЫРЫНГА КИИСКИП ТУРЛАР

(Төнчүзү. Эгези 1-ги арында).

Бистиң флоттарывыстың корабльдери болза эриктерде объектилерге, дайзынның суг кырында корабльдеринге, суг адаанга чоруур хемелеринге болгаш самолёттарынга согуушкуннарны таварыштырар ракеталар-биле чепсеглеттинген. Океаннар ханызындан салып үндүрер, суг адаа-биле чоруур хемелерниң баллистиктиг ракеталары Мавзолейниң баары-биле эрткилээн. Ындыг ракеталарның эң чаа хевирлери эң ыракшылдыг, ооң ядролуг октаалыышкыны күчүлүг, агрессорнуң объектизинге чазыг чокка дээр болгаш олар болза халдаашкындан чуртту идегелдиг камгалаар арганы берип турар.

Стратегтиг онаалганың ракета шериглериниң марыжын боду чоруур болгаш ракетаны боду салып үндүрер тургузугларлыг, ортумак ыракшылдыг ракеталар ажыткан. Оларның ыракшылы элээн каш муң километр.

Ол-ла ышкаш бедик шимченгир боду чоруур тургузугларны диптер арасынга ужудар ракеталарның арасынга база көөр бис. Стратегтиг ракеталарның боду чоруур тургузуглары турар черлерин доктаамал солуп турар, оларны херек кырында тып ап, узуткап черле хоржок. Ооң-биле кады олар агрессор каяа-даа турган болза, узуткаашкынның харыы согуушкунну кончуг дүрген кылыр аргалыглар.

Бедик шынарлыг чаа оттулар чүүлге тургустунган, үш чадалыг, диптер арасынга ужугар ракеталар шөлге киргилеп келген. Оларның дайынчы белеткел талазы-биле шынары онза бедик, оларны чер иштиниң-даа, өске-даа байдалдың черлеринден салып үндүрүп болур.

Парадты эң-не күчүлүг, дайынчы стратегтиг ракеталар хаган. Ындыг ракета бүрүзү эң улуг күчүлүг ядролуг чепсекти агрессорнуң объектизинге магадылалдыы-биле чедирер аргалыг. Ындыг күчүлүг ракеталар делегейде чаңгыс-даа шеригде чок. Ындыг ракеталарның онза чүүлдериниң бирээзи болза оларны диптер арасынга болгаш орбиталдыг салып үндүрүүшкүннерге ажыглаары болур.

Парад доозулган... Ону көрүп турган кижи бүрүзү бистиң армиявыстың 1917 чылдың октябрьдан бистиң хүннеривиске чедир эрткен оруун төөгүлеп көргензиг боданыр.

Совет Чепсектиг Күштер — ол дээрге социалистиг Төрээн чурттуң тайбыңының болгаш айыыл чок чоруунуң тиилеттирбес чөленгиижи, акы-дуңма социалистиг чурттарның армияларының шынчы дайынчы эжи деп чүвени парад база катап көргүскен.

• • •

Кремльдиң бедииниң кырынга минута иштинде шимээн чок барган, Революцияның чечээ, Октябрьның чечээ Кызыл шөлче куттула берген. Баштаан колоннаның кызыл костюмнерни кеткен киржикчилери чүс-чүс кызыл туктарны тудуп алгаш кел чораан. Ленинниң портредин чураан болгаш «Улуг Октябрь» деп сөстерни бижээн аажок улуг туктар кылашты ажыткан.

Автомашиналарда киискээн туктар — байырлалдың кол арыннары. Оларда — улуг бодалчы болгаш революсчулар, социализмни утопиядан эртем, бистиң хүннеривистиң практиказы болдурган, Маркстың. Энгельстиң, Ленинниң портреттери, СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң кежигүннериниң портреттери. «Мөңгеде дириг революсчу өөредиг — марксизм-ленинизм делгерезин!» деп лозуң алдынандыр чайыннанып турган.

Хенертен ыржым-на барган. «Төрээн чуртка — алдар!», «Совет улуска — алдар!», «Ленинниң партиязынга — алдар, алдар, алдар!» дээн үннер шөлдүң кырынга чаңгыланып турган. Колонналарда чүс-чүс чайыннанчак чечектер — боодал чечектер туткан бичии уруглар индирлерже үнүпкен. Бистиң чуртувустуң улустарының национал хевин кеткен бежен бичии оолдар болгаш херээжен уруглар Мавзолейге үнүп келгеш, партияның болгаш чазактың удуртукчуларынга чечектерни тудускан.

Чыскаалды баштаан колоннаның байырлал шинчи киир каастанып шиметтингени Ильичиниң баштайгы лампочказындан бүдүн далай дег электроэнергияга чедир, ажылчын маскадан болгаш тараачын ыяш андазындан завод-автоматтарга чедир, караңгы-бүдүүлүк болгаш бижик билбес чоруктан өөредилгениң, культураның, эртемниң бедиктеринге чедир бистиң Төрээн чуртувустуң алдарлыг бежен чыл оруунуң дугайын сагындырып келир.

Ооң дараазында москва районнарының колонналары шөлче кирип эгелээн. Москваның тугунда Ленинниң ийи ордени болгаш Маадырның Алдын сылдызы-биле кожа Октябрь революциязының ордени чайыннанып чораан. Найысылалдың тугун юбилейлиг тураскаалдың он-он туктары —хоорайның күш-ажылчы коллективтериниң эрес-маадырлыг чоруунуң туктары үдээн...

Байырлал чыскаалының оң талазында бир колоннада ам безин бүгү чуртка нептерээн мындыг кыйгырыг:

— Беш чылды 1970 чылдың октябрь 7-де!

Курантылар чээрби удаа каккан. Олар мырыңай кожа дыңналып турган—бис бо репортажты «эң үстүкү сүвүрүнден». Василий Блаженныйның дуганының бир шөлүнден дамчыдып тур бис. Оортан бүгү-ле чүве дыка тода көстүр болду. Бис бөгүн эртенден эгелээш, заводтарның херимнериниң иштинден колонналар-биле кады келген бис, ол хүн кижилерниң арын-шырайын уттундурбас кылдыр сагышка артырып каарын оралдашкан бис. Ынчангаш кижи бүрүзүнүң маңаа, Төрээн чуртунуң чүрээнге чедирип келген кол чүүлүн көрдүвүс.

«Революцияның
херээнге
шынчылар!»

Транспарантыларда бижээн бо үш сөстер таңгырак кылдыр шөлге чаңгыланып турган.

Маңаа, Кремльдиң буурул ханаларының чанынга чыскаалчылар базымнарын оожумнаткан. Ында Ленинниң Мавзолейи-биле кожа ооң чоок соратниктерин, революцияның чаныш-сыныш чок солдаттарын орнукшуткан. Байырлалдың бүдүүзүнде өөрүп четтириишкинни илергейлээн салгалдары ханы хүндүткелдиң, ынакшылдың болгаш хүлээп көрүүшкүнүң демдээ кылдыр чечектерни аңаа салган. Бис — силер-биле бис! Ол дээш боттарыңарның амы-тыныңарны берген херээңер тиилеп тур! Алдарлыг революсчуларның эрес-маадырлыг чоруун оларның оолдары болгаш уругларының уруглары көвүдеткен.

1905 чылдың баррикадаларының маадырларының ажы-төлү-кызылпреснячылар шөлче кел чораан. Оларның дугайын Владимир Ильич Ленинниң бижээни болза: «Пресня ажылчыннарының эрес-маадырлыг чоруу халас барбаан. Оларның когаралы халас болбаан».

«Красное Пресня» заводунуң машина тудугжулары-биле кожа Капранов аттыг фабриканың идик даараакчылары чоруп орган. «Пролетаржы күш-ажылдың» металлургтарының соонда атомнуг энергияның Курчатов аттыг институдунуң физиктери, химиктер, бетонщиктер, далган тырттырар ажылдакчылар, метеорологтар. „Трехгорканың» шевер пөс-таавычыларының байырлалдың бүдүүзүнде кылган «50» деп сан синлбээн эмблеманы кижи бүрүзүнүң хөрээнде каадаан.

Аныяк ажылчыннар «Правданың» арнын — СЭКП ТК-ның октябрь (1967 чыл) Пленумунуң дугайында информастыг дыңнадыгны бижээн аажок улуг кызыл пөстү хере тудуп алгаш чоруп турган. Ол дээрге, чүгле чаңгыс арын-дыр. Ынчалза-даа совет кижилерниң амыдыралын экижидер дугайында сагыш салыышкынын ол чайыннандыр көргүскен. Совет кижилерниң амыдыралын экижидер дугайында сагыш салыышкын партияның болгаш күрүнениң кичээнгейиниң төвүнге кезээде туруп келген болгаш туруп-даа турар деп чүве билдингир болгай.

Байырлал шинчи киир шиметтинген колонналарда дүжүттүң чечээн база көрген бис. Кызыл шөлге тараа сывын тудуп алгаш келгеннерниң алдын шөлүнге студентилер, юбилейлиг чылдың дүжүдүн ажаап алырынга шөлдерниң ажыл-ишчилеринге дузалаан кижилер каттыжа берген. Төрээн чурттуң шыгжамырынга үш чартык миллиард пуд хире тарааны урган чурттуң тараажыларын чаагай сөс-биле йөрээп турар бис.

...Москваның район бүрүзүнүң бодунуң ажыл-ижи көскү. Атомнуң македи шөлге көстүп келген: эртемниң кол магистралының ээлери —эртемденнер, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының колонназы кел чораан. Төнүнүң моюндуруун дүжүрүп алган улгады берген кижи аалчылар индиринден академияның колонназынга байыр чедирип, холун чайып турган. Ооң-биле кожа турган кижилер ол болза генетиктерниң амгы совет школазының баштыңы, Ленинчи шаңналдың лауреады, академик Николай Петрович Дубинин дээрзин таныывас чадавас боор.

Ол минутада эртемден чүнүң дугайын бодап турган деп? Ол дугайын чугаалаары берге. Ындыг болзадаа 1919 чылдың май бирзин ооң сактып турганы чугаа чок. Хайгаарал чок өскүс арткан Коля Дубинин биле Ваня Крюков ол хүн Кызыл шөлге Владимир Ильич Ленин-биле кожа турганнар. Чыскаалчылар буржуйнуң коютқузун кызылгвардейжи чыда-биле шиштеп алгаш келгенин Николай Петрович сактып чоруур. Ленин аажок шоодуп турган... ол үеде киноаппаратты шылырап эгелээн. Ленин биле хүлүмзүрээн оолдар кинога ынчаар тыртынган.

Чаа улусчу Совет эрге-чагырга ону Москва университединче өөренири-биле чорудар, бүгү делегейге сураглыг эртемден болуп, совет эртемниң чечектелиишкинин ооң ады-биле холбажырын байырлалдың хүндүлүг аалчыларга белеткээн индирден Октябрьның бежен чыл оюн уткуур боор мен деп чүвени ынчаарда өскүс оолчугаш бодап турган деп бе. Шыны-биле чугаалаарга, ынчаарда «совет эртем» деп билиишкин хөй кижилерге хоозун бодал болуп турган. Октябрь мурнунда Россияга чүгле 300 хире эртем албан черлери турган, а бөгүн делегейниң дөрт эртемдениниң бирээзи-ле Совет Эвилелиниң хамаатызы болуп турарынга чоргаарланыр бис. Ам бистиң чуртувуска 750 ажыг дээди өөредилге черлери, 4.650 ажыг тускай эртем албан черлери, улуг эртем шинчилел институттары бар.

Москва университединиң хөй кижи киржикчилиг колонназы аныяктарның бүгү делегей фестивалының хүннерин сагындырып келир. Делегейниң чүс чурттарындан Москваның күрүне университединде өөренип турар студентилер бистиң оолдар, кыстарывыс-биле кожа базып орган. Олар чедишкен холдарын өрү көдүрүп алгаш, Советтер чуртунуң байырлалы-биле холбаштыр бүгү оран делегейниң чалыы назылыгларының эп-сеткил каттыштырылгазын илередип чорааннар.

СЭКП ТК-нын Октябрь кыйгырыглары колонналарның кырынга киискип чораан. Олар совет улусту алгап-йөрээп, Совет Эвилелиниң улустарының найыралынга алдар болдурган йөрээлдерни салып чораан. Транспарантыларда чалбыыштыг сөстерни номчаан бис. Делегейниң улустарынга угуулга, кижи төрелгетенниң салым-чолунуң дугайында дүвүрээзин болгаш сагыш салыышкын ол сөстерде сиңниккен:

«Америк империализмниң агрессиязынга удур маадырлыг демиселди чорудуп турар эрес-маадырлыг вьетнам улуска акы-дуңманың байыры!»

«Империализмниң халдаашкыннарынга удур, израиль агрессияның уржуктарын узуткаар дээш демисежип турар араб чурттарның улустары-биле совет улустуң эп-сеткил каттыштырылгазы быжыгып база хөгжүп турзун!»

Теду күш-ажылчы чондан төрүттүнген уруглар бис... деп ыр колонналарның кырынга чаңгыланып чораан.

Октябрьның уругларының уруглары — студентилер, аныяк тудугжулар, ажылчыннар шөлге ол ырны ырлап чорааннар. Адаларындан болгаш кырган адаларындан революцияның эстафетазын хүлээп алгаш, олар оларның ырын келир үеде база алганнар.

Хоочун салгалдың хереэнге шынчызын совет аныяктар, 23 миллион комсомол ажыл-херектери-биле бызыглап турар. Комсомолчу демдек юбилейлиг чылдың улуг тудугларында чайыннанып турган. Эрткен чайын студент тудуг отрядтары ажылдаан черлерде электри дамчыдылгаларның шугуму, культура ордулары, каң оруктар туттунган, чуртталга бажыннары көстүп келген. Улуг Октябрьның 50 чылы аттыг бүгү-эвилел студентилериниң ол отрядының үш дайынчызының бирээзи-ле Москваның студентизи болган.

Кызыл шөл бүгү улустуң шак ындыг чайыннанчак байырлалын кажан-даа көрбейн келген.

Колонналарның дараазында шөлге муң-муң комсомолчулар көстүп келген. Оларның өдүругларының арасынга шөлдүң бүгү делгемин кежилдир улуг үжүктер көстүп келген:

«Партия биле улус чаңгыс аай!» Шөлге күчүлүг «Ура» чаңгыланып үнген. «Октябрьның 50 чылы» деп бижимелдиг вымпельдерлиг кызыл шариктер агаарже көдүрлүп үнген. Ол болза Кызыл шөлге байырлалдың түңнели болган.

«Интернационалдың» аялгазы байырлалды-биле дыңналып турган. Партийжи гимнниң аялгазының адаа-биле чурт социализмниң бирги чүс чылының ийиги чартыынче базымын эгелээн. Чурт келир үезинче бар чоруур!

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ ТЕЛЕГРАФ АГЕНТИЛЕЛИНИҢ КОРРЕСПОНДЕНТИЛЕРИ БО РЕПОРТАЖТЫ КЫЗЫЛ ШӨЛДЕН ЧОРУТКАН.

ОКТЯБРЬНЫҢ БАЗЫМЫ ТЫВА ЧЕРДЕ УЛАМЧЫЛАП,

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чылының байырлалы. Октябрь революциязы, Совет эрге-чагырга, ССРЭ, 50 чыл диген сөстер бо хүннерде чер бөмбүрзээниң булуңнарында янзы-бүрү дылдарда дыңналып, тайбыңга, хосталгага, аас-кежикке, революцияга ынакшылдыг, демдилгелиг кижилер бо сөстерни боттарының дылының кырынга чугаалап турарлар.

Байырлалдың бүдүүзүнде болгаш ноябрь 7-ниң эртенинде «Байырлал-биле». «Октябрьның 50 чылы-биле» диген сөстер янзы-бүрү дылдарның кырынга та чеже катап дыңналган чүве. Ылаңгыя бистиң улуг Совет чуртувуска, ноябрь 7-ниң эртенинден эгелээш, 50 чылдың байырын чедирип, бот-боттарының холдарын дыңзыг туткан мендилежиишкиннерниң чеже катап болганын санаары берге.

Ленин ордениниг, хөй национал улустардан тургустунган күчүлүг күрүне — ССРЭ-ниң эң хеймери, Октябрьдан төрүттүнген аныяк Тываның найысылалы Кызыл ноябрь 7-ниң эртенинде кайгамчык байырлалдыг шинчи кирген, улуг-даа, чаш-даа кижилерниң арыннарында өөрүшкүнүң байырлалдың чырык чаагай хүлүмзүрүү кыптыккан, кижилер бот-боттарынга байыр чедирип турган.

Эртенгиниң 11 шакка каш-ла минуталар четпес. СЭКП обкомунуң болгаш Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң база республиканың Министрлер Чөвүлелиниң бажыңының эжиинде индирге республиканың партия болгаш чазак удуртукчулары база хөй-ниитиниң төлээлекчилери. хоочун коммунистер, акы-дуңма Моол Арат Республикадан келген аалчылар үнүп келген. СЭКП обкомунуң бирги секретары С. К. Тока Октябрьның 50 чылының байырын чедирип чүве чугаалааш. Тываның ажылчы чоннарының Совет эрге-чагырганың чылдарында чедип алган чедиишкиннерин, экономика болгаш культура талазы-биле бурунгаар кайгамчык улуг базымнарын. Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюн улуг чедиишкиннерлиг уткуп турарын чугаалап. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чылынга тураскааткан Кызылдың ажылчы чоннарының байырлыг чыскаалын эгелээрин чарлапкан.

Үрер хөгжүм оркестри ССРЭ-ниң күрүне гимнизин ырладыпкан. Чыскаал-даа эгелээн. Байырлалдың марыжынга үдеттирген бир деңдески кылаш, Ленин кудумчудан, индириниң баары-биле кончуг көрүштүг, күчүлүг хере базымнар-биле эрткен. Школачылар болгаш күш-культуржулар удаа-дараа эртип, күш-культуржу сула шимчээшкиннерин кылып, «СЭКП-ге алдар!», «Октябрьның 50 чылы делгерезин!» деп лозуңнар октап, ураалап эртип турганнар.

№ 14 школаның, ДОСААФ-тың, хөгжүм-шии театрының коллективтериниң колонназы «Октябрьның социалистиг Улуг революциязы» деп темага дүүштүр шиметтинген эртип бар чораан. Броневик кырында Ленин көстүп келген. Адыш часкаашкыннары диңмирей берген. В. И. Ленинниң даштыкыдан чедип келгеш, броневик кырынга туруп алгаш, чүве чугаалап турарын ынчаар көргүзүп, улуг баштыңчының овур-хевирин Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи Олег Намдараа ынчаар көргүскен, ону бүгү чон магадаан. Хөгжүм-шии театрының артистери революцияның солдаттарының болгаш матростарының ролюн күүседип—кышкы ордуже шаап халдап кирип турарын көргүскен.

№ 7 школаның коллективи «Хамааты дайынның чылдары» деп темага дүүштүр шиметтинген эрткен. Школачылар хамааты дайынның эрес-дидим дайынчыларының овур-хевирин солун, чараш көргүскен. «ССРЭ-ге социализмни тургусканы» диген улуг бижимел шөлге көстүп келген. 1, 8, 9 школаларның коллективтери ССРЭ-ге социализмниң тургусканын янзы-бүрү шимелделерни, чуруктарны ажыглап тургаш көргүскени ол.

Эвилелдешкен 15 республиканың туктары хөлбеңнедир киискип, ол туктарны туткан 15 националдарның төлээлекчилери боттарының национал хептерин кедипкен кел чораан. Ол болза, политехникумнуң, садыг-кооператив училищезиниң, даараныгга комбинадының, респотребсоюзтуң коллективтериниң колонназы ол.

Педучилищениң, СЭКП обкомунуң болгаш хоорккуескомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң коллективтери «Делегейниң улустарының интернационалчы найыралы» деп темага дүүштүр шиметтинип алган эрткен. Делегейге тайбың, хосталга, аас-кежикти күзээн ол кижилер «Бүгү чурттарның пролетарийлери каттыжыңар!» деп лозуңну тудуп алган. боттарының арасында сырый дем каттыжылгазын, бузулбас найыралын көргүскен.

«Ада-чурттуң Улуг дайыны» деп бижимелдиг колонна кел чораан. Немец-фашистиг эжелекчилерни баскан эрес-маадырлыг совет шериглерниң болгаш совет кижилерниң овур-хевири ол колоннаның шимелде каастаалгазында көргүстүнген.

«ССРЭ 1945—1967 чылдарда», «Ленинчи комсомолдуң төөгүзү» деп темаларга дүүштүр шиметтинген колонналар эрткен. Тываның эртем шинчилел институду, № 2 школа, Алдан-Маадырлар аттыг музей, «Шын» болгаш «Тываның аныяктары» солуннарының редакциялары Тываның төөгүзүн көргүскен.

«50 чылдарда үлетпүрнүң хөгжүлдези» деп бижимелдиг колонна көстүп келген. Ооң эң-не бажында коммунистиг күш-ажылдың коллективи деп атты Тывага бир дугаарында-ла чедип алган, хоорайның мурнакчы бүдүрүлгелериниң бирээзи республика типографиязы чорул олурган. Бежен чылдарның дургузунда үлетпүрнүң чедип алган чедиишкиннерин Тываның эң хоочун болгаш улуг база биче үлетпүр бүдүрүлге черлери көргүскен. Ол-ла бүгү үлетпүр бүдүрүлге черлери Октябрьның 50 чылын күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткааш. ноябрь 7-ниң чыскаалын көрүштүг. чараш кылдыр шимээш эртип турары ол.

Республиканың көдээ ажыл-агый министерствозунуң, көдээ ажыл-агый техникумунуң, «Сельхозтехниканың» республика болгаш Таңды каттыжыышкынының, «Кок-Тей». «Сукпак» совхозтарының, Тываның мал семиртир трезиниң болгаш көдээ ажыл-агый талазы-биле өске-даа организацияларның каттышкан колонназы эртип тур. Чаагай кызыл-тас сиовун кырында тургускан автомашинаның кырында ажылчын болгаш тараачын аңгыларының бузулбас эвилелин көргүскен кадыыр масканы олуй-солуй чураан сүлде демдектиң чуруу киискип чор. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың удуртукчуларының портреттерин, ленинчи партияны, совет чазакты, бүгү совет улусту алдаржыткан лозуңнар, плакаттар, тараажы иштиң эки үре-түңнелин көргүзүп турар чаагай тарааларның моондактарын туткан демонстрантыларның арасында бүдүрүлгениң хоочуннары, мурнакчылары база базып орлар. Оларның арасында кымнарны чок дээр: чаа Тываның социалистиг ажыл-агыйын тургусчуп эгелээн буурул баштыг кырганнар, хып дээн чалыы оолдар, кыстар. «Сукпак» совхозтуң мурнакчы малчыны, аныяк коммунист Хертек Бапый-оолдуң, «Кок-Тей» совхозтуң аныяк саанчызы Ондар Бичии-уругнуң аттары республикада сурагжаан.

Совет күрүнениң үндезилекчизи, бистиң улуг башкывыс болгаш баштыңчывыс Владимир Ильич Ленин чурттуң көдээ ажыл-агыйынга 100 муң тракторну бээрин күзеп чораан. Ам чурттуң көдээ ажыл-агыйда бир миллион 660 муң тракторлар ажылдап турар. Бежен совет чылдарның дургузунда чурттуң көдээ ажыл-агыйы кайгамчык сайзыраан. Ол дугайын Совет Тываның найысылалының көдээ ажыл-агыйының демонстрантыларының туткулаан лозуңнарында, плакаттарында бижиттинген сан-чурагайлар тодаргай херечилеп, совет чоннуң ылап-ла маадырлыг ажыл-ижин көргүзүп турар. Аныяк Тыва республика безин юбилейлиг бо чылда Төрээн чурттуң шыгжамырынга 133 муң тонна чаагай, чемгир тыва тарааны урган. Каш-ла он чылдар мурнунда эрге-шөлээ чок, караңгы-бүдүүлүк чораан тыва чоннуң оолдар, кыстары ам бүгү чуртка алдарлыг кижилер апарган. Социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары аңчы Д. Эрестолду, колхоз даргазы П. Астафьевти, маадыр-ве К. Үрүлени, хойжулар М. Чоланы, О. Лопсанчапты кым билбезил!

«50 чыл иштинде үлетпүр хөгжүлдези» деп темага дүүштүр шиметтинген «Тыва тудуг» трезиниң, № 35 профтехучилищениң, «Сибирь электромонтажтың», «Сибирь техмонтажтың», «Тыва көдээ тудуг» трезиниң коллективтериниң каттышкан колонназының бистиң Улуг Төрээн чурттувус, маадырлыг чонувус дээш өөрүшкү, чоргаарал арыннарында хүннээректээн демонстрантыларының туткан лозуң, плакаттарында сан-чурагайларда чаартыкчы бежен чылдарның күчүлүг базымнары көргүстүнген. «ССРЭ цемент, чыып тургузар демир-бетон, тууйбу, шил бүдүрүп үндүрериниң талазы-биле делегейде бирги черде турар чурт». Совет Тываның үлетпүрү тургустунган, «Тыва даг-дүгү», «Тывакобальт» комбинаттары үлетпүр продукциязын чуртка бере берген.

Аэропорттуң, автоажыл-агыйларның, хем пароходствозунуң коллективтериниң колонналары Тыва республиканың агаар, автотранспорт шугумнарын шыйып көргүскен чурт чуруун көргүзүп алган эрткен. Колоннаның бажынга Тываның хоочун ужудукчулары Х. Ховуя, А. Ензак кызыл тукту киискидип алгаш эртти. Бистиң чурттувуста самолёт чедир ушпайн, автотранспорт чорувайн турар ындыг булуң чок.

Бистиң партиявыс болгаш чазаавыс совет эрге-чагырганың баштайгы чылдарындан эгелээш «Билиглерни чонга!» деп лозуңну салган. Ам чуртта 767 дээди өөредилге чери ажылдап, ында 4,1 миллион студентилер өөренип турар. Владимир Ильич Ленинниң «Өөренир, өөренир база катап өөренир» деп чагыы совет кижи бүрүзүнүң күзел-чүткүлү болу берген.

Культура революциязының, кадык камгалал ажылының, социал хандырылга ажылының ажылдакчыларының коллективтериниң колонналары «Октябрь болгаш культура, революциязы», «Кадык камгалал хөгжүлдези 50 чылдарда», «Бүгү-ле чүвени кижиге, кижиниң чаагай чоруунга» деп темаларга дүүштүр шиметтинген эрткен.

Бүгү совет чуртта ышкаш, Кызылдың ажылчы чоннарының байырлыг чыскаалы партияның болгаш улустуң бузулбас чаңгыс эвииниң чайыннанчак көргүзүү болуп эрткен.

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ,
Д. АНАЙ-ООЛ.

СЭКП ТК-да болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Литература, уран чүүл болгаш архитектура талазы-биле Ленинчи болгаш Күрүне шаңналдарының комитединиң киирген илеткелин чугаалашкаш, СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң **доктаатканы болза:**

1. Литератураның, уран чүүлдүң болгаш архитектураның онза шылгарангай чогаалдарын Октябрьның социалистиг Улуг революциязының бежен чыл оюнда улам калбаа-биле деткиир сорулга-биле литература, уран чүүл, архитектура талазы-биле ССРЭ-ниң Күрүне шаңналдарының санын 1967 чылда он чеди чедир көвүдедир.

2. 1967 чылда ССРЭ-ниң күрүне шаңналдарын тывсыры болза:

ЛИТЕРАТУРА ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

1. «Лермонтов. Шинчилелдер болгаш тывыглар» деп ному дээш—дыл эртемнериниң доктору, РСФСР-ниң болгаш Грузин ССР-ниң уран чүүлдериниң алдарлыг ажылдакчызы Ираклий Луарсабович АНДРОНИКОВКА.

2. «Эрте хона бээр болуушкуннарның мөңгези» деп шүлүктер ному дээш — Латви ССР-ниң улустуң шүлүкчүзү Мирдза КЕМПАГА (Мирдза Яновна НАЙКОВСКАЯГА).

3. «Россияның хүнү» деп өөрлеш шүлүктер ному дээш — шүлүкчү Ярослав Васильевич СМЕЛЯКОВКА.

ХӨГЖҮМ БОЛГАШ КОНЦЕРТЧИ-КҮҮСЕДИКЧИ АЖЫЛ-ЧОРУДУЛГА ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

4. 1964—1965 чылдарда чогааткан ырлары («Ачам дугайында ыр», «Ак-көк хоорайлар, «Өннүк дугайында ыр», «Хорум кырында», «Москвала базып тур мен» деп ырлар) дээш—композитор Андрей Павлович ПЕТРОВКА.

5. Сөзүн Ираклий Абашидзе чогаатказ, «Руставелиниң истери-биле» деп оратория дээш—композитор, Грузин ССР-ниң улустуң артизи Отар Васильевич ТАКТАКИШВИЛИГЕ.

6. Хөгжүм херекселдери-биле күүседир өөрлеш концерттер (скрипкалыг оркестр ойнаар концерт, виолончельдиг оркестр ойнаар концерт) дээш — ССРЭ-ниң улустуң артизи Тихон Николаевич ХРЕННИКОВКА.

7. 1964—1965 болгаш 1965—1966 чылдарның сезоннарының концерт программалары дээш —РСФСР-ниң уран чүүлдериниң алдарлыг ажылдакчызы, республиканың үлегерлиг орус ыраажы капеллазының уран чүүл удуртукчузу Александр Александрович ЮРЛОВКА.

ЧУРУЛГА УРАН ЧҮҮЛҮНҮҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

8. Өөрлеш скульптуралар («Күзел бодал», «Надежда Константиновна Крупская», «Александр Сергеевич Пушкин, 1837») дээш — скульптор, ССРЭ-ниң улустуң чурукчузу Екатерина Федоровна БЕЛАШОВАГА.

9. Н. В. Гогольдуң «Петербург тоожулары» деп номунга киирген чуруктар дээш — РСФСР-ниң алдарлыг чурукчузу Виталий Николаевич ГОРЯЕВКЕ.

10. «Туркменияm» деп өөрлеш чуруктар («Авам биле мен», «Тоолчургу чугаа», «Кыргыкчылар», «Элезинниг хову», «Белуджитд» дээш — Туркмен ССР-ниң улустуң чурукчузу Иззат Назарович КЛЫЧЕВКА.

ТЕАТР УРАН ЧҮҮЛҮНҮҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

11. Москваның «Современник» театрынга үндүрген «Анаа төөгү» деп шии дээш—шиижидилгениң автору, драматург Виктор Сергеевич РОЗОВКА, режиссер Галина Борисовна (Беровна) ВОЛЧЕККЕ, артист, роль күүседикчизи Михаил Михайлович КОЗАКОВКА, артист, роль күүседикчизи Олег Павлович ТАБАКОВКА.

12. Эстонияның «Ванемуйне» деп үлегерлиг күрүне театрынга «Черлик капитан», «Күү ужудуушкуну», «Эр ырлар», «Кориолан» деп шиилерни тургусканы дээш—режиссер, Эстон ССР-ниң улустуң артизи Каарел Кириллович ИРДИГЕ.

13. Сөөлгү чылдарның шиилеринге болгаш киноларынга В. И. Ленинниң овур-хевирин тургусканы дээш — ССРЭ-ниң улустуң артизи Владимир Иванович ЧЕСТНОКОВКА.

КИНЕМАТОГРАФИЯ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

14. Литваның киностудиязының үндүрген «Кым-даа өлүрүн күзевээн» деп уран-чечен кинозу дээш — режиссёр болгаш кинонуң сөс-домаазының автору, Литва ССР-ниң уран чүүлдериниң алдарлыг ажылдакчызы Витаутас Пранович ЖАЛАКЯВИЧЮСКА, оператор, Литва ССР-ниң уран чүүлдериниң алдарлыг ажылдакчызы, роль күүседикчизи Ионас Августинович ГРИЦЮСКА, Латви ССР-ниң алдарлыг артизи Донатас Юозович БАНИОНИСКЕ, артист Бруно Вернерович ОЯГА.

15. «Мосфильм» киностудияның болгаш «Студио» деп чогаадыкчы каттыжыышкынның (Варшава) үндүрген «Ленин Польшада» деп уран-чечен кинозу дээш—кинонуң режиссёру болгаш сөс-домаазының автору, ССРЭ-ниң улустуң артизи Сергей Иосифович ЮТКЕВИЧИГЕ, Латвия ССР-ниң улустуң артизи, ук кинонуң сөс-домаазының автору Евгений Иосифович ГАБРИЛОВИЧИГЕ.

АРХИТЕКТУРА ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

16. Киев хоорайда Пионерлер, школачылар ордузунуң архитектуразы дээш —архитектор Авраам Моисеевич МИЛЕЦКИЙГЕ, Эдуард Антонович Бильскийге, инженер Леонид Евсеевич Линовичиге, Алексей Николаевич ПЕЧЕНОВКА.

17. Делегейниң Артекте В. И. Ленин аттыг «Прибрежный» деп пионер лагериниң архитектура комплектизи дээш—архитектор Анатолий Трофимович ПОЛЯНСКИЙГЕ, Дмитрий Сергеевич ВИТУХИНГЕ, инженер — Юлий Владимирович РАПКЕВИЧИГЕ.

СЭКП Төп Комитединде болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

ЭРТЕМ БОЛГАШ ТЕХНИКА ТАЛАЗЫ-БИЛЕ КҮРҮНЕ ШАҢНАЛДАРЫН ТЫПСЫР ДУГАЙЫНДА

ССРЭ-ниң Ленинчи болгаш Күрүне шаңналдарының комитединиң киирип келген саналын барымдаалааш, СЭКП-ниң Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели 1967 чылдагы ССРЭ-ниң Күрүне шаңналдарын даразында эштерге тыпсыр деп доктааткан:

ЭРТЕМ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

1. Николай Евгеньевич **Алексеевскийге**, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының корреспондент-кежигүнү, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының С. И. Вавилов аттыг физиктиг айтырыглар институдунуң лаборатория эргелекчизи, Юрий Павлович **Гайдуковка**, физика-математика эртемнериниң кандидаты, М. В. Ломоносов аттыг Москваның Күрүне университединиң улуг эртем ажылдакчызы—металлдарның шынарын шинчилээр талазы-биле бөлүк кылган ажылдары дээш.

2. Андрей Викторович **Гапонов-Греховка**, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының корреспондент-кежигүнү, Н. И. Лобачевский аттыг Горькийниң Күрүне университединиң чанында радиофизика эртем-шинчилел институдунуң директорунуң оралакчызы, эртем ажылының удуртукчузу, Валерий Александрович **Флягинге**, лаборатория эргелекчизи, Игорь Иванович **Антаковка**, Валерий Константинович **Юлпатовка**, кол инженерлер болгаш ол-ла институттуң ажылдакчылары, Михаил Иванович **Петеринге** Горькийниң Н. И. Лобачевский аттыг Күрүне университединиң улуг башкызы— циклотроннуг хереледиишкинниң шинчилелин чорутканы дээш.

3. Константин Иванович **Бабёнкога**, физика-математика эртемнериниң доктору, эртем ажылының удуртукчузу болгаш ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының математика институдунуң килдис эргелекчизи, Виктор Владимирович **Русановка**, техниктиг эртемнерниң кандидаты болгаш ол-ла институттуң директорунуң оралакчызы, Георгий Павлович **Воскресенскийге**, килдис начальниги, Александр Николаевич **Любимовка**, улуг эртем ажылдакчызы, техниктиг эртемнерниң кандидаттары, эртем-шинчилел институдунуң ажылдакчылары—1964 чылда парлалга чарлаттынган эртем ажылы дээш.

4. Анатолий Георгиевич **Витушкинге**, физика-математика эртемнериниң доктору, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының В. А. Стеклов аттыг математика институдунуң улуг эртем ажылдакчызы—математика талазы-биле бөлүк ажылдарны кылганы дээш.

5. Кузьма Алексеевич **Власовка**, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының корреспондент-кежигүнү, ажылдың удуртукчузу, Лев Сергеевич **Бородинге**, Владимир Васильевич **Ивановка**, Дмитрий Петрович **Сердюченкога**, геология-минерология эртемнериниң докторлары, Мария Васильевна **Кузьменкога**, геология-минерология эртемнериниң кандидаты, Евдокия Михайловна **Еськовага**, Александр Семенович **Великийге**, Раиса Петровна **Тихоненковага**, геология-минерология эртемнериниң кандидаттары, улуг эртем ажылдакчылары, Евгений Иванович **Семёновка**, геология-минерология эртемнериниң доктору, лаборатория эргелекчизи, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының минерология институдунуң болгаш ССРЭ-ниң Геология министерствозунуң ажылдакчылары, Нина Дмитриевна **Синдеевага**, геология-минерология эртемнериниң доктору, ол-ла институттуң килдис эргелекчизи турган, Владимир Николаевич **Холодовка**, геология-минерология эртемнериниң кандидаты, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының геология институдунуң улуг эртем ажылдакчызы — «Геохимия, минерология болгаш ховар элементилерниң бар черин генетиктиг арга-биле тып шинчилээриниң» үш томнуг монографиязын чогаадып бижээни дээш.

6. Меркурий Сергеевич **Гиляровка**, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының корреспондент-кежигүнү, ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының А. Н. Северцов аттыг институдунуң лаборатория эргелекчизи — «Хөрзүн диагностиказының зоологтуг аргазы деп 1964—65 чылдарда чарлаттынып үнген эртем ажылы дээш.

7. Константин Кузьмич **Юдахинге**, Кыргыс ССР-ниң Эртемнер академиязының академиги, Киргизияның Күрүне университединиң профессору—1965 чылда парлаттынып үнген «Киргиз-орус словарь» деп эртем ажылы дээш.

8. Владимир Родионович **Волобуевке**, академик, Азербайджан ССР-ниң Эртемнер академиязының салбырының академик-секретары — 1953 — 1962 чылдарда парлаттынып үнген «Хөрзүннер болгаш климат» деп эртем ажылы дээш.

9. Татьяна Павловна **Виноградовага**, медицина эртемнериниң доктору, ССРЭ-ниң Кадык камгалал министерствозунуң төп травматология болгаш ортопедия институдунуң салбыр эргелекчизи, Арсений Васильевич **Русаковка**, медицина эртемнериниң доктору—физиология болгаш сөөк системазының патология талазы-биле эртем ажылдары дээш.

10. Лев Александрович **Зильберге**, ССРЭ-ниң Медицина эртемнериниң академиязының чиңгине кежигүнү, Георгий Яковлевич **Свет-Молдавскийге** медицина эртемнериниң доктору, ССРЭ-ниң медицина эртемнериниң академиязының экспедиментальдыг болгаш клиниктиг институдунуң лаборатория эргелекчизи—1957—1966 чылдарда парлаттынып үнген бөлүк ажылдары дээш.

ТЕХНИКА ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

1. Илья Иннокентьевич **Блинниковка**, килдистиң улуг геологу, Виктор Ефимович **Рябенкога**, эргелел начальниги, Леонид Михайлович **Тумольскийге**, эргелелдиң улуг геологу, Александр Федорович **Щербаковка**, геология партиязының улуг геологу, Петр Иосифович **Шамеске**, экспедицияның кол геологу, Иркутскиниң геология эргелелиниң ажылдакчылары, Илья Данилович **Сухомазовка**, инженер-геолог—магнезиттиң Савинскиде бар черин шинчилеп ажытканы дээш.

2. Василий Алексеевич **Невинныхка**, көдээ ажыл-агый эртемнериниң кандидаты, Краснодарда көдээ ажыл-агый эртем-шинчилел институдунуң улуг эртем ажылдакчызы, Григорий Иванович **Сенченко**, көдээ ажыл-агый эртемнериниң доктору, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунуң Бүгү-эвилел эртем-шинчилел институдунуң директору—бүдүрүлгеге тарымал хендирниң бедик дүжүттүг сорттарын шинчилеп нептереткени дээш.

3. Федор Васильевич **Аносовка**, лаборатория начальниги, Самуил Исерович **Райцхокиге**, участок начальниги, Глев Степанович **Щеголевка**, профессор, кол конструктор, Семен Абрамович **Грановскийге**, Владимир Михайлович **Малышевке**, техниктиг эртемнерниң кандидаттары, кол конструкторнуң оралакчылары, Ленинградта СЭКП-ниң XXII съездизин аттыг металл заводунуң ажылдакчылары, Николай Васильевич **Затовскийге**, «Спецгидроэнергомонтаж» трезиниң Братскиде монтаж участогунуң кол инженери, Валентин Алексеевич **Линючевке**, С. Я. Жук аттыг Бүгү-эвилел эртем-шинчилел «Гидропроект» институдунуң килдис начальниги, Николай Анатолиевич **Соколовка**, технология болгаш машина тудуушкун төп эртем-шинчилел институдунуң бюро эргелекчизи—Братск ГЭС-тиң улуг күчүлүг турбиназын чогаадып тургусканы дээш.

4. Константин Васильевич **Строгановка**, профессор, кол инженер, Александр Трофимович **Байкога**, кол инженерниң оралакчызы, Анатолий Маврикиевич **Кригерге**, профессор, кол конструктор, Георгий Александрович **Фестага**, Григорий Георгиевич **Михайловка**, кол конструкторнуң оралакчылары, Борис Яковлевич **Сосковка**, конструктор бюрозунуң начальниги, Георгий Алексеевич **Матеровка**, цех начальнигиниң оралакчызы, Сергей Никифорович **Калашниковка**, Моисей Соломонович **Наерманга**, техниктиг эртемнерниң кандидаттары, төп лабораторияларның начальниктери, Юрий Наумович **Сагаловичиге**, килдис начальниги, Владимир Николаевич **Алексеевке**, төлевилел эргелелиниң начальниги, И. А. Лихачев аттыг Москваның автомобиль заводунуң ажылдакчылары, Василий Васильевич **Поляковка**, Москваның карбюратор заводунуң директору — улуг бүдүрүкчүлүүнүң, үр эдилелиниң талазы-биле болбаазын «ЗИЛ—130» деп чүък автомашиналарының бөлүүн чогаадып тургусканы дээш.

5. Михаил Михайлович **Русиновка**, техниктиг эртемнерниң доктору, Ленинградтың ылаптыг механика болгаш оптика институдунуң кафедра эргелекчизи, ажылдың удуртукчузу, Петр Дмитриевич **Ивановка**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, улуг эртем ажылдакчызы, Эммануил Маркович **Либщицке**, дугуржулга-конструктор бюрозунуң кол конструктору, ол-ла институттуң ажылдакчылары, Александр Тихонович **Антоновка**, килдис начальниги, Нина Александровна **Капланга**, Бүгү-эвилелдиң эртем-шинчилел телевидение институдунуң улуг инженери—оптиктиг системаның комплексизин шинчилеп нептереткени дээш.

6. Виталий Алексеевич **Емельяновка**, кол инженер, Надежда Тимофеевна **Максимовага**, кол инженер, Павел Николаевич **Фроловка**, кол конструктор, электромеханиканың Бүгү-эвилел эртем-шинчилел институдунуң Ленинград салбырының ажылдакчылары, Николай Павлович **Ивановка**, механиктиг эртемнерниң кандидаты, Анатолий Васильевич **Мозалевскийге**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, Ленинградта «Электросила» деп электромашина тудуушкун каттыжыышкынының кол директору, Моисей Яковлевич **Капланга**, бөлүктүң начальниги, Самуил Александрович **Прутковскийге**, бюро начальниги, Роберт Андреевич **Лютерге**, техниктиг эртемнерниң доктору, кол конструкторнуң оралакчызы, Евстафий Иванович **Цибульскийге**, бүдүрүлге начальниги, С. М. Киров аттыг «Электросила» заводтуң ажылдакчылары, Павел Михайлович **Ипатовка**, техниктиг эртемнерниң доктору, ол-ла заводтуң кол инженери, Николай Иосифович **Школьниковка**, «Сибирьэлектротяжмаш» заводтуң кол инженери — Братск ГЭС-ке херектиг гидрогенераторларны чогаадып тургусканы дээш.

7. Михаил Григорьевич **Чиликинге**, Москваның энергетиктиг институдунуң ректору, ажылдың удуртукчузу, Борис Алексеевич **Ивоботенкога**, улуг эртем ажылдакчызы, Артемий Афанасьевич **Сиротинге**, доцент, техниктиг эртемнерниң кандидаттары, ол-ла институттуң эртем ажылдакчылары, Валерий Аркадьевич **Ратмировка**, улуг эртем ажылдакчызы, Владимир Григорьевич **Зусманга**, килдис удуртукчузу, техниктиг эртемнерниң кандидаттары, демир кестирер станоктар талазы-биле эртем-шинчилел институдунуң ажылдакчылары, Алексей Сергеевич **Филатовка**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, металлургия машина тудуушкунунуң Бүгү-эвилел эртем-шинчилел институдунуң килдис начальниги, Арон Ефимович **Кобринскийге**, техниктиг эртемнерниң доктору, машина херээниң эртем-шинчилел күрүне институдунуң лабораториязының эргелекчизи, Юрий Константинович **Васильевке**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, прибор тудуушкун министерствозунуң автоматика институдунуң лаборатория эргелекчизи, Марк Моисеевич **Мининге**, конструктор бюрозунуң начальниги, Валентин Семёнович **Рыбаковка**, «Точэлектромаш» конструктор бюрозунуң кол конструктору, Эвальд Акимович **Лодочниковка**, электротехниктиг эртем-шинчилел институдунуң кол конструктору — дамчыдылга системазының элементилерин үлетпүрге нептередип ажыглааны дээш.

8. Валентин Иванович **АБМОРШЕВКЕ**, комбайннарның кол конструктору турган, Вадим Евгеньевич **ГЕРМАНОВКА**, чер адаанын шахта тудуушкунун төлевилеп чогаадыр төп эртем-шинчилел институдунуң кол конструктору, Георгий Васильевич **СИМАКОВСКИЙГЕ**, кол инженер, Рим Викторович **ВЛАГОВЕЩЕНСКИЙГЕ**, бөлүктүң удуртукчузу, Петр Филимонович **НОЗДРИНГЕ**, конструктор бюрозунуң начальниги, Владимир Иванович **КРУТИЛИНГЕ**, ол-ла бюронуң кол инженери, С. М. Киров аттыг машина тудуушкун заводунуң ажылдакчылары, Иван Иванович **КЛЮЧНИКОВКА**, төлевилел чериниң кол конструктору, Константин Анатолиевич **ЛОХАНИНГЕ**, килдис начальниги, хөмүр-даш машина тудуушкун күрүне институдунуң ажылдакчылары, Гумар Кущанович **КУЩАНОВКА**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, Караганданың хөмүр-даш машина тудуушкун институдунуң директору, Владимир Александрович **БРЕННЕРГЕ**, директорнуң оралакчызы, Николай Петрович **ЮДИНГЕ**, килдис начальниги, техниктиг эртемнерниң кандидаттары, Александр Никанорович **ШМАНЕВКЕ**, төлевилел чериниң кол конструктору, ол-ла институттуң ажылдакчылары—«Караганда» деп хөмүр-даш комбайннарын бүдүрүп кылгаш, ажыглалга киргени дээш.

9. Владимир Петрович **БОГАТЫРЕВКА**, «Кузбасскарьеруголь» комбинаттың кол инженери, ажылдың удуртукчузу, Григорий Аркадьевич **НУРОККА**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, профессор, Борис Николаевич **ЧАПЛИНГЕ**, доцент, Николай Николаевич **МЕДНИКОВКА**, улуг инженер, техниктиг эртемнерниң кандидаттары, Москваның даг институдунуң ажылдакчылары, Иван Федорович **ЛИТВИНГЕ**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, Вачатскийниң хөмүр-даш карьериниң начальниги, Константин Иванович **НИКОЛАЕВКЕ**, Леонид Алексеевич **МИТИНГЕ**, техниктиг эртемнерниң кандидаттары, участоктар начальниктери, Иван Николаевич **МАРТЫНОВКА**, чер сордурукчузунуң машинизи, Георгий Андреевич **ВАДАНИНГЕ**, участок механиги, ол-ла хөмүр-даш карьериниң ажылдакчылары, Николай Иванович **ЛИНДЕНАУГА**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, даг үлетпүрүнге ажылдың айыыл чок байдалын болдурбас талазы-биле эртем-шинчилел институдунуң директору, Павел Андреевич **ДАНИЛЬЧУККА**, «Краснопродск» хөмүр-даш карьеринде чер сордурукчузунуң машинизи — ажык арга-биле хөмүр-дашты казып тыварының чаа технологиязын ажылдап кылгаш, калбаа-биле нептереткени дээш.

10. Иван Яковлевич **ГРИЩУККА**, ССРЭ-ниң Кара металлургия министерствозунуң Бүгү-эвилел Күрүне институдунуң директору, Рубин Абрамович **ФЕДЕЛЬГЕ**, кол инженер Евгений Петрович **ПИСАНЦКА**, кол гидрогеолог, Левединск руда эргелелиниң ажылдакчылары, Андрей Григорьевич **ПОПОВКА**, ол-ла руда эргелелиниң кол инженери, Иосиф Исаакович **ШИФРИНГЕ**, «Центрогипроруда» деп күрүнениң төлевилел институдунуң директору, Сергей Федорович **БОРИСОВКА**, геология-минерология эртемнериниң кандидаты, директорнуң оралакчызы, Серефима Ивановна **ПОЛЕЖАЕВАГА**, лаборатория эргелекчизи, Курскиниң магниттиг аномалия айтырыгларының талазы-биле эртем-шинчилел институдунуң ажылдакчылары, Василий Яковлевич **КОПЕЙКОГА**, ССРЭ-ниң Монтаж болгаш тускай тудуг министерствозунуң кол эргелелиниң начальниги, Моисей Лазаревич **МОРГУЛИСКЕ**, «Фунтаменпроект» институттуң кол инженери, Георгий Степанович **ВАГДАСАРЬЯНГА**, шахталар кургадыр трестиң кол инженери, Василий Михайлович **КИСЛОВКА**, ССРЭ-ниң даг ажылдарынга күрүне хайгааралының Курск-Белгород эргелелиниң кол инженери — Курскиниң магниттиг аномия турар чериниң демир рудазын казып тыварының аргаларын чогаадып шиңгээткени дээш.

11. Владимир Александрович **БЫКОВКА**, Милица Ивановна **КАЛАЧНИКОВАГА**, Уралдың аар машина тудуушкун заводунуң конструкторлар бюроларының начальниктери, Сергей Владимирович **МАКАЕВКЕ**, директор, Израиль Яковлевич **ВИНОКУРОВКА**, цех начальниги, Дора Моисеевна **РАБИНОВИЧИГЕ**, лаборатория начальниги, техниктиг эртемнерниң кандидаттары, В. И. Ленин аттыг Нижний-Дагильде металлургия комбинадының ажылдакчылары, Станислав Владимирович **ГУБЕРТКЕ**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, ол-ла комбинаттың цех начальниги, Яков Рафаилович **РАУЗИНГЕ**, техниктиг эртемнерниң доктору, лаборатория удуртукчузу, Владимир Иванович **ВЛАСОВКА**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, салбырның удуртукчузу, демир орук транспортунуң Бүгү-эвилел эртем-шинчилел институдунуң ажылдакчылары, Юрий Вячеславович **ГРУДИНГЕ**, техниктиг эртемнерниң доктору, Сибирьниң металлургия институдунуң кафедра эргелекчизи, Илья Семенович **ЕРШОВКА**, металлургия заводтарын төлевилээр талазы-биле Уралда күрүне институдунуң килдизиниң кол конструктору, Николай Васильевич **КАПОРЦЕВКЕ**, ССРЭ-ниң Орук харылзаа министерствозунуң килдизиниң улуг инженери, Иван Иванович **СУХОВКА**, каң эзилдирер агрегаттарны төлевилээр талазы-биле күрүнениң Бүгү-эвилел институдунуң килдизиниң кол техниги — демир орук рельсилерин термиктиг ёзу-биле ажылдап кылырының технологиязын ажылдап кылганы болгаш дерилгелерни чогаадып тургускаш, бүдүрүлгеге нептереткени дээш.

12. Лев Яковлевич **ЛЕВИНГЕ**, Череповецтиң металлургия заводунуң кол инженериниң оралакчызы, Владимир Алексеевич **ВАНЧИКОВКА**, кол инженер, Владимир Михайлович **АНТОНОВКА**, кол инженерниң оралакчызы, Илья Григорьевич **ГНЕЗДИЛОКВА**, кол механиктиң оралакчызы, Валентин Дмитриевич **КАЙЛОВКА**, цех начальнигиниң оралакчызы, Георгий Степанович **КУРДЮМОВКА**, цехтиң улуг газовщиги, Борис Сергеевич **АВЕРЬЯНОВКА**, домна печизиниң улуг херукчузу, Авенир Васильевич **КОРЕГИНГЕ**, Борис Федорович **ЯЩЕНКОГА**, домна печилериниң мастерлери, ол-ла заводтуң ажылдакчылары, Михаил Павлович **ЦАПЛЕВКЕ**, килдис начальниги, Виктор Николаевич **ШТУРЦКА**, килдистиң кол конструктору, металлургия заводтарын төлевилээр талазы-биле күрүнениң Ленинградта Бүгү-эвилел институдунуң ажылдакчылары, Виктор Иванович **ПАНКРУШИНГЕ**, Оленогорскиниң даг сайзырадылга комбинадының директору — каң эзилдирилгениң технологиязын сайзыраңгайжытканы дээш.

13. Михаил Моисеевич **ПРИВАЛОВКА**, Кузьнецкиниң металлургия комбинадының цех начальниги, Петр Пименович **СЕМЕНЕНКОГА**, А. К. Серов аттыг металлургия заводунуң директору, Геннадий Иванович **БАРЫШНИКОВКА**, ол-ла заводтуң цех начальнигиниң дузалакчызы, Игорь Павлович **БАСЬЯСКА**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, Чөөн чүкте эртем-шинчилел институдунуң лаборатория начальниги, Владимир Федорович **КРЕСТЬЯНИНОВКА**, Златоустуң металлургия заводунуң цех начальнигиниң оралакчызы, Сергей Николаевич **КОНДРАТЬЕВКЕ**, каң эзилдирикчизи, Иван Антонович **ШИРНИНГЕ**, Нижний-Дагильде В. И. Ленин аттыг металлургия комбинадының мастери, Алексей Григорьевич **ТРИФОНОВКА**, Магнитогорскиде металлургия комбинадының кол каң эзилдирикчизи, Василий Тарасович **ГАРЧЕНКОГА**, ол-ла комбинаттың цех начальниги турган, Евгений Иванович **ШЕВЦОКА**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, Казахтың металлургия заводунуң цех начальниги турган, Михаил Иванович **ПАНФИЛОВКА**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, Уралда кара металлдар эртем-шинчилел институдунуң директорунуң оралакчызы—мартен печилериниң бүдүрүкчүлүүн бедидер дерилгелерни кылып белеткээриниң чаа технологиязын ажылдап кылганы болгаш бүдүрүлгеге нептереткени дээш.

14. Гаана Кутузович **СЕЙФУЛИНГЕ**, килдис начальниги, Владимир Павлович **АНИСИФОРОВКА**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, лаборатория эргелекчизи, Зоя Михайловна **МАКСИМОВАГА**, бюро начальниги — металлургия машина тудуушкунунуң Бүгү-эвилел эртем-шинчилел болгаш төлевилел-конструктор институдунуң ажылдакчылары, Николай Леонидович **ГРЕМЯЧКИНГЕ**, кол механик, Эрик Освальдович **НОДЕВКЕ**, килдис начальниги, Уралдың чаа турбина заводунуң ажылдакчылары, Майер Шмеркович **КАУФМАНГА**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, ол-ла заводтуң килдис начальниги турган, Геннадий Иванович **ГУЛЯЕВКЕ**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, турбина үлетпүрүнүң Бүгү-эвилел эртем-шинчилелболгаш конструктор-технологтуг институдунуң директорунуң оралакчызы, Владимир Петрович **Бедняковка**, аар машина тудуушкунунуң электросталь заводунуң конструктор бюрозунуң начальниги, Иван Степанович **Ревеске**, ол-ла заводтуң конструктор бюрозунуң начальниги турган, Яков Львович **Ваткинге**, техниктиг эртемнерниң доктору, Днепропетровскиде металлургия институдунуң профессору, Владимир Павлович **Марковка**, металлургия заводтарын төлевилээр талазы-биле күрүнениң Бүгү-эвилел институдунуң килдис начальниги, Павел Иванович **Романовка**, ол-ла институттуң килдизиниң кол конструктору турган — Уралдың чаа турбина заводунга бедик бүдүрүкчүлүг 30—102 деп агрегатты чогаадып тургусканы дээш.

15. Владимир Пинкусович **Абовскийге**, Главкрасноярск тудугнуң начальнигиниң оралакчызы, Станислав Александрович **Абраменкога**, Главкрасноярск тудугнуң «демир-бетон» трезиниң кол инженери, Корнелий Аркадьевич **Глуховскийге**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, Главбарыын тудугнуң начальниги, Гирша Меерович **Шагалга**, Главбарыын тудугнуң «Оргтехстрой» трезиниң килдизиниң кол специализи, Вольдемар Яковлевич **Павилайненге** ССРЭ-ниң Күртудуунуң төлевилел институдунуң кол специализи, Альфред Давидович **Ливерманга**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, ССРЭ-ниң Күртудуунуң тудуг-конструкция эртем-шинчилел институдунуң лаборатория удуртукчузу, Юрий Васильевич **Чиненковка**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, ССРЭ-ниң Күртудуунуң бетон болгаш демир-бетон эртем-шинчилел институдунуң улуг эртем ажылдакчызы, Борис Владимирович **Горенштейнге**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, «Ленпромстройпроект» деп күрүнениң төлевилел институдунуң килдизиниң кол конструктору, Павел Алексеевич **Демченкога**, Главленинград тудуг эргелелиниң начальниги, Абрам Леонидович **Левинскийге**, электротехниктиг үлетпүрнүң министриниң оралакчызы, Гаврилл Васильевич **Свешниковка**, Главкиев хоорай тудуунуң тудуг трезиниң эргелекчизи—эптеп чыып эптээр демир-бетон конструкцияларның чаа хевирлерин тургусканы дээш.

16. Сергей Александрович **Скворцовка**, техниктиг эртемнерниң доктору, цех начальниги, Виктор Алексеевич **Сидоренкога**, лаборатория эргелекчизи, Андрей Николаевич **Новиковка**, бөлүктүң удуртукчузу, Александр Матвеевич **Глуховка**, лаборатория начальниги, техниктиг эртемнерниң кандидаттары, Анатолий Афанасьевич **Хохлачевке**, кол конструкторнуң оралакчызы, Евгений Михайлович **Сорокинге**, улуг инженер, Зоя Васильевна **Садчиковага**, Борис Иванович **Ермоловка**, И. В. Курчатов аттыг атомнуг энергия институдунуң инженер ажылдакчылары, Федор Яковлевич **Овчинниковка**, техниктиг эртемнерниң кандидаты, атомнуг электростанцияның директору, Георгий Викторович **Ермаковка**, ССРЭ-ниң Энергетика болгаш электрижидилге министерствозунуң эргелелиниң кол инженери, Михаил Иванович **Ивановка**, «Теплоэлектропроект» институдунуң кол инженери, Дмитрий Викторович **Прозоровскийге**, атомнуг электростанциялар тудуг эргелелиниң начальниги — Новоронежск атомнуг электростанцияның тудуун чоруткан болгаш ажыглалга киргени дээш.

17. Владимир Тимофеевич **Изаровка**, геология партиязының улуг геологу, Евгений Давыдович **Черныйга**, геология партиязының геологу, Алик Иванович **Кручекке**, геолог, Михаил Андреевич **Романчиковка**, кол геолог, Петр Николаевич **Меньшиковка**, комплексилиг геофизик партиязының начальниги, Кулунтарий Григорьевич **Ноговицынга** үттээр ажылдарның проравы, Амакинск экспедициязының ажылдакчылары, «Айхал» деп черде алмаз бар черни ажыдып шинчилээни дээш.

ДИҢМИРЕП ТУР

Чадаана

Кудумчулар байырлал шинчизибиле каастаттынган. Кайнаар-даа көөрге кызыл-айыраң лозуңнар, туктар, плакаттар, транспарантылар районнуң культуразының болгаш экономиказының талазы-биле хөгжүлделерин көргүскен. Янзы-бүрү сайгылгаан лампаларын кудумчуну кежилдир аскылаан, дизип каан чинчилер-ле. «Делегейге тайбың», «СЭКП-ге алдар!» «Совет улуска алдар!», «Совет чазак делгерезин!», «Марксизм-ленинизм делгерезин!» дээн лоозуңнар эң-не көскү черлерде.

Даштың соок-даа болза, кижилер соруктуг болдунушкен, ырлашкан, танцылаан турарлар. Чүге дээрге, оларның сагыш сеткилинге өөрүшкү кыптыгып турар. Алдарлыг юбилейниң байырлалында 50 чылдарның дургузунда бистиң Төрээн чуртувустуң кайгамчыктыг хөгжүлдези оларның чүректеринге өөрүшкүнүң чоргааралын долдуруп турар.

Ажылчыннарның саны 17 катап өскен. Улус өөредилгези, кадык камгалалы шалыпкын сайзыраан. «Чыраа-Бажы», СЭКП-ниң XXII съездизин аттыг болгаш «Сүт-Хөл» совхозтар, хөмүр-даш разрези болгаш райпо районнуң мурнакчы ажыл-агыйлары болуп турар.

Районга Октябрь байырлалының хүннери улуг кодурлуушкуннуг, күш-ажылчы чедиишкиннерлиг эрткен. Чадаана хоорайга болгаш колхоз, совхозтар төптеринге байырлыг митингилер болгаш ажылчы чоннарның чыскаалы сүр күштүг эрткен.

Тожу

ТООРА-ХЕМ (радио-биле). Октябрьның алдарлыг революциязының байырлалын ыраккы Тожунуң ажылчы чоннары кайгамчык күш-ажылчы чедиишкиннерлиг демдеглеп эрттиргеннер. Районнуң колхозтары, аңныыр ажыл-агый болгаш өске-даа үлетпүр бүдүрүлге черлери юбилейлиг чылдың бедиткен хүлээлгелерин ыракта ажыр күүсеткеннер.

Байырлалдың хүннерин районнуң бүгү аңчылары ыраккы тайга, сыннарда аңнап эрттирип турарлар. Олар бо сезонда 224 муң рубльдиң «Чымчак алдынын» Төрээн чуртка дужаарын хүлээнгеннер. Байырлал бүдүүзүнде тус-тус аңчыларның одаг, турлагларын баш удур чоруткан агитаторлар эргип кезээн болгаш аңчыларның аал оранындан амыр мендизин, белектерни болгаш өөрүшкүлүг медээлерни чедирген.

Самагалдай

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чылынга алдаржыткан Тес-Хем районнуң ажылчы чоннарының байырлыг митингилери болгаш чыскаалдары бедик кодурлуушкунге эрткен.

Юбилейлиг чылдың байырлалынга районнуң көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери күрүнеге эът, сүт садарының чыл планын ажыр күүсеткен. Самагалдайның ортумак школазы алдарлыг байырлалды багай демдектер чок, 100 хуу өөредилгелиг бирги улдуңну дооскан. Шуурмактың тудуг комбинады, «Чодураа» колхозтуң Хараар-Тей сүт-бараан фермазы тоогулуг бежен чылдың социалистиг чарыжының тиилекчилери болуп, СЭКП райкомунуң болгаш райкүүскомнуң тураскаалдыг кызыл туктары-биле мөңгеде шаңнатканнар.

Улуг Октябрьның 50 чыл оюнга алдаржыткан байырлыг чыскаалдар районнуң ажыл-агый төптеринге бедик кодурлуушкуннуг, политиктиг байдалга эрткен.

Шагаан-Арыг

Ноябрь 7-де, эртенгиниң 10 шакта Шагаан-Арыг хоорайның ажылчы чонунуң Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чыл оюнга бараалгаткан демонстрациязы болуп эрткен. Хоорайның бүгү албан организацияларының каас-шиник шиметтинген колонналары СЭКП Улуг-Хем райкомунуң болгаш райкүүскомнуң бажыңының чаныңга эртенгиниң 10 шакта организастыг чедип келген. Бир-ле дугаарында Шагаан-Арыгның № 1, 2 школаларының өөреникчилериниң болгаш башкыларының коллективтери эрткен.

Бүгү колонналар лозуң, плакаттар-биле шиметтинген. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың баштыңчыларының, политбюро кежигүннериниң портреттерин туткан колонналар маршттап эрткен. Организация бүрүзү машиналарынга микрофоннарны тургузуп алган ыр, шоорлуг чыскаалыпкан. Эң ылангыя № 1, 2 школаларның, харылзаа конторазының, тудуг болгаш автоажыл-агый организациялары, районнуң амыдырал хандырылга коллективтери мурнуку чылдардан онза шиметтинген.

«УТКА 25 чылы» совхоз, «Күш-ажылдың хостуу» колхоз, «Найырал» совхозтуң Кара-Тал сүт-бараан фермазы, «Улуг-Хая» совхоз юбилейлиг байырлалды эң эки чедиишкиннерлиг уткаан.

Кызыл-Мажалык

Ноябрь 6-да Барыын-Хемчик районнуң ажылчы чоннарының төлээлекчилериниң юбилейлиг чылды уткаан байырлыг хуралы болган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чыл оюнуң дугайында СЭКП райкомунуң бирги секретары эш Т. А. Сталоол илеткел кылган.

«Шекпээр», «Барлык» совхозтарның болгаш «Большевик» колхозтуң ажыл-ишчилери Улуг Октябрьның 50 чыл оюн күш-ажылчы бедик көргүзүглерлиг ужуражып турарын байырлыг хуралга демдеглээн.

Совет чурттуң юбилейин делегей демдеглээн

ЧЕХОСЛОВАКИЯ. Улуг октябрьның 50 чылынга тураскааткан хөй кижи киржикчилиг митинг республиканың найысылалынга болган. Чехословакияның Коммунистиг партиязының ТК-зының Президиумунуң кежигүнү И. Гендрих, ССРЭ-ниң Чехословакияда элчини С. В. Червоненко митингиге чүве чугаалаан.

Октябрьның юбилейинге алдаржыткан митингилер болгаш демонстрациялар Братиславка, Брнога, Остравага болгаш чурттуң өске-даа хоорайларынга, суурларынга болгулаан.

• • •

ЮГОСЛАВИЯ. Октябрь байырлалының бүдүүзүнде республиканың найысылалынга ийи улуг делгелге ажыттынган. «Октябрь революциязы «1917—1967 чылдар», «Югославтар Октябрь революциязының киржикчилери» —деп делгелгелер Совет Эвилелиниң, чартык чүс чылда эрткен төөгүлүг оруунуң болгаш совет-югослав найыралдың дугайын көргүзүп турар. Ындыг янзылыг делгелгелерни Сараевога, Босния болгаш Герцеговинаның найысылалдарынга ажыткан.

Республиканың бүгү булуннарынга — Сербияга болгаш Черногорияга. Македонияга болгаш Хорватияга, Боснияга болгаш Герцеговинияга революцияга тураскааткан байырлыг хуралдар, Октябрь революциязының болгаш хамаатыдайынның киржикчилери-биле ужуражылышкыннар болуп эртkилээн.

• • •

КИПР- Никозия хоорайның хөй-ниитизи Октябрь революциязының 50 чылын байырлыг хурал-биле демдеглеп эрттирген. Октябрь революциязының юбилейиниң дугайында илеткелди найыралдың болгаш культурлуг харылзааларның кипр-совет ниитилелиниң башкаар чериниң кежигүнү, парламент депутады Христос Димитриадис кылган.

Митинг сөөлүнде Кипрде аалдап барган Грузияның танцы ансамбли концерт көргүскен.

• • •

НОРВЕГИЯ. «Норвегия-ССРЭ», ниитилел совет маркаларның делгелгезин Ослога ажыткан. Совет эрге-чагырганың 50 чылдарының дургузунда ССРЭ-ниң үлетпүр, көдээ ажыл-агый, культура, космос шинчилээшкин болгаш улус ажыл-агыйының өске-даа адырларының чедип алган чедиишкиннерин делгелгеде көргүскен.

• • •

ПАКИСТАН. Карачиниң төп залдарының бирээзинге «ССРЭ-ниң неделязынга» тураскааткан митинг ажыттынган. Хоорайның хөй-ниитизиниң төлээлери, күрүне болгаш профэвилел ажылдакчылары, чогаалчылар болгаш культура ажылдакчылары Карачиниң муниципалитет даргазы Дарбар Али Шахтың чугаазын улуг кичээңгей-биле дыңнааннар.

— Октябрьның социалистиг Улуг революциязы кижи төрелгетенниң чырыткылыг келир үезинче оруктү ажыткан төөгүлүг болуушкун—деп, оратор чугаалаан.

• • •

СИРИЯ. Октябрьның 50 чылынга тураскааткан совет кинофильмнерниң фестивалы Дамскыда ажыттынган. Ажыдыышкынга совет улуска байыр чедирген илеткелди Сирия Араб республиканың культура министерствозунуң кинематография херектериниң чиңгине директору Мувафак Аль-Хани кылган.

• • •

ШВЕЙЦАРИЯ. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының болгаш совет улустуң 50 чылдарының дургузунда эрткен оруунуң дугайында очерктерни «Газетт де лозанн» деп швейцар солун 5 дугаарларынга улаштыр парлап келген. «Үлетпүрнүң, эртемниң, техниканың шериг күчүзүнүң талазы-биле Советтиг Россия бо хүннерде делегейде эң күштүг державаларның бирээзи». «Совет күрүнениң хөгжүлдези келир үезинге долу бүзүрелдиг». «Бодунуң чуртунга эрги тургузугну буза шапкаш, эртем ёзузунга үндезилеттинген чаа тургузугну тургузарын Россияның кижилери кижи төрелгетенниң төөгүзүнге эң баштай эгелээннер» —деп, «Трибюн де лозанн» солун бижээн.

«Эрге-чагырганы холга алгаш, тургузар ниитилелиниң кандыг болурун баш удур тодарадып алган кижилерниң үлегерин Советтер чуртундан ап болур. Оларның үлегер-чижээ бүгү делегейни кайгаткан» деп өске солун бижээн.

• • •

ЧИЛИ. Чилиниң ажылчы чоннары октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чылын улуг өөрүшкүлүг демдеглеп турарлар. Чоок-кавының суурларының тараачыннары, ажылчыннары, албан-хаакчылары болгаш сургуулдары ноябрь 5-те Сантьяга хоорайга чыглып келгеннер. Хоорайның үш улуг шөлдеринге артистер, чогаалчылар, боттывыңгыр уран чүүл коллективтери орус болгаш чили улустарның ырларын болгаш танцыларын киирген концерттерни көргүскен.

Байырлалдың эң өөрүшкүлүг чүүлү болза аныяктарның төлээриниң 3 муң кижилиг чыскаалы болган. Олар ССРЭ-ниң сүлдезин совет спутниктерниң болгаш космос корабльдериниң макеттерин, чили болгаш совет туктарны холдарынга тудуп алгаш, хоорайның төп кудумчуларын эргээннер. Октябрь революциязынга тураскааткан митингиге Чилиниң Коммунистиг партиязының комиссиязының кежигүнү Мануэль Кантеро илеткел кылган.

• • •

БИРМА. Бо хүннерде Бирманың солуннары боттарының арыннарынга «Кижи төрелгетенниң келир үедеги оруун октябрь революциязы чырыдып турар», «Совет Эвилели делегейниң социалистиг системазының удуртукчу күжү», «Большевиктерниң революциязы — марксизм-ленинизмниң шын идеяларының бадытказы» деп бижип турар.

Москвага болган юбилейлиг хуралга коммунистиг болгаш ажылчын партияларның төлээлекчилериниң, акы-дуңма социалистиг чурттарның удуртукчуларының болгаш Л. И. Брежневтиң түңнел илеткелиниң допчулалдарын солуннар парлап турар.

• • •

МАЛИ. Республиканың хөй-ниитизи октябрь байырлалын калбаа-биле демдеглеп эрттирип турар. Алдарлыг юбилейге тураскааткан хуралдар, митингилер чурттуң бүгү хоорайларынга болгаш суурларынга болуп эрткилээн.

ТӨӨГҮНҮҢ УЛУГ ПАРАДЫ

РЕВОЛЮЦИЯНЫҢ ТУКТАРЫ

Революция дээш, Советтерниң эрге-чагыргазы дээш дошкун тулчуушкуннарның херечилери болгаш киржикчилери — туктар Кызыл шөлге чалгыг дег үнүп келген. Кызыл гвардейжи перттүг, алгы хептиг кижилер туктарны тудуп чораан. Ол дээрге тулчуушкуннарның одун эрткен ийи чүс тук-тур: оларның чүзү Хамааты болгаш Ада-чурттуң Улуг дайыннарының туктары-дыр. Октябрь революциязының 50 чылынга тураскааткан парад ынчаар эгелээн.

Кызыл гвардейжилерниң ийи дугаар отряды Петроградтың Выборг талазының ажылчын полугунуң тугун ап чораан. Кызыл флотчу далайжылар алдар-сураглыг «Аврораның» тугун, а аъттыг шеригжилер Буденыйның Бирги Аъттыг шеригиниң 83 дугаар кавказ полугунуң штандартын ап чораан.

Совет күрүнениң улуг-чаагай эге базымнарының дайынчы туктары оон бежен чылын байырлап уткаан.

ТӨӨГҮНҮҢ ПАРАДЫ

Туктар! Революстуг тулчуушкуннарның оңмас алдары-биле бүргеткен, октарга өттүр дегдирген, кижилерниң эрес соруун чүглээн чүс-чүс туктар. Эрткен үе дагын дирлип, Ленинниң мавзолейиниң баарынга үнүп келген ышкаш.

Төөгү базып олурган ышкаш.

1917 чылда чиңгине парад Петроградка болган. Ол дээрге Кышкы Ордуже халдаашкын болган. Тиилелгениң салюдун «Аврораның» төөгүлүг адыышкыны, Петропавловск шивээниң талазындан үгер-боо — оларның даштаашкыны ажыткан.

1918 чылдың ноябрь 7-де баштайгы шериг парады Москваның Кызыл шөлүнге болуп эрткен. Ооң бүдүүзүнде Советтерниң IV онза съездизи ажыттынган. Ак контрреволюциядан болган интервенциядан революцияның чаалап алыышкыннарын канчаар камгалап алырының дугайын аңаа чугаалашкан. «Известия» солун Кызыл шөлден мындыг репортажты парлаан: «Орук ара Маркска болгаш Энгельске тураскаалдарны ажытпышаан, Съездиниң болгаш Советтиң кежигүннери Улуг театрдан шимчеп чоруткан. Манаашкынның элээн үези эрткен.

— Кел чорлар! Кел чорлар!

Улустуң мурнунда эш Ленин чоруп олурган».

Ийет, ол чылын чыскаалды Владимир Ильич ажыткан, ооң соонда индир кырындан Кызыл шөл-биле эртип турган солдаттарның болгаш ажылчыннарның колонналарынга байыр чедирген. Хөй-хөй шериг кезектери парад сөөлүнде дораан вокзалдарга барып, фронтуже чоруп турган.

1919, 1920 болгаш 1921 чылдарда Москвага парад болбаан — хамааты дайыны болуп турган.

1922 чылда Кызыл шөлге Москва Кремлиниң баары-биле аныяк, тиилеттирбес Кызыл Шеригниң кезектери эрткен.

Төөгү базып олурган ышкаш.

Кызыл гвардейжилерниң, революстуг солдаттарның болгаш далайжыларның соо-биле баштайгы доктаамал дайынчылар эртип турган. Чартык чүс чылдың парадынга Кызыл Шеригниң алдарлыг төөгүзүн дагын көргүспүшаан, ооң тургустунганын, бөмбүрзектиң бүгү кижилериниң тайбыңы болгаш аас-кежии дээш демиселин тода көргүскен.

Төөгүнүң соон дарый Кызыл шөлге Совет Чепсектиг күштерниң амгы хүнү, деңнел турбас күчүлүг техникалыг күчүлүг улусчу армия үнүп келген.

МАРШАЛДЫҢ ИНТЕРВЬЮЗУ

Шөлге ракеталар үнүп келген. Аар, сүртенчиг машиналар Ленинниң мавзолейиниң баары-биле ооржум эртип турган. Олар Совет Эвилелиниң болгаш аны-дуңма социалистиг чурттарының тайбыңын камгалап турар. Стратегтиг херекселдиң Ракета шериглериниң кол командылакчызы, Совет Эвилелиниң Маршалы Николай Иванович Крылов мындыг интервьюну Парлалганың медээлер агентилелиниң корреспондентизинге берген:

— Бо хүннерде ракета шериглери Совет Чепсектиг Күштерниң кол хевири, ооң дайынчы күчүзүнүң үндезини болу берген.

Бүгү чүве «Катюшалардан» эгелээн. Дайын чылдарында совет солдаттар гвардейжи реактивтиг ракетаны ынчаар адап турган. Олар эң баштай 1945 чылда Кызыл шөлге Тиилелгениң парадынга киришкен.

Совет ракеталар — идегелдиг холдарда. Ооң ээлери Чер кырында тайбыңга кыжанмас, а тайбыңны кезээде камгалаар. Ол дээрге Совет Төрээн чуртка кызыгаар чокка бердинген, тергиин эки белеткенген дайынчылар-дыр. Ракетчи офицерлерниң чеден ажыг хуузу дээди эртемниг, дайынчы составтың сезен хире хуузу кончуг эки белетнелдиг тускай эртемниглер-дир.

Юбилейлиг парадка көргүскен чүүлдер дээрге бистиң ракета техникавыстың чүгле кезии-дир деп, Маршал демдеглээн.

ПОЛКОВОДЧУЛАРНЫҢ ШКОЛАЗЫ

Чаңчыл ёзугаар Кызыл шөлге дайынчыларның байырлалдыг марыжын ССРЭ-ниң Чепсектиг күштериниң дээди өөредилге черлериниң дыңнакчылары ажыдып турган. Ам олар бодунуң эге туружун кызыл гвардейжилерге, революстуг солдаттарга болгаш матростарга, аъттыг шеригге — байырлалдың төөгүлүг кезээниң киржикчилеринге берген.

Амгы үениң танкылары болгаш самолёттары-биле, янзы-бүрү херегледиг ракеталар-биле, электроника болгаш дүне көөр херекселдер-биле чепсегленген амгы арминың нарын организмин — шеригниң бүгү хевирлерин төлээлээн офицерлерниң колонналары быжыг базым-биле базып эрткен.

Оларны профессор, Совет Эвилелиниң Маадыры, армия генералы Павел Курочкин баштап чораан. Эрткен дайынга ооң командылап чорааны алдан дугаар армия Тиилелгениң Хүнүн Прагага уткаан. Ооң намдары совет генералдың нийти намдары болуп болур. Смоленскиниң ядыы тараачының оглу он алды харлыында Петроградтың демир оруунга ажылдап кирген. Ооң соонда Кышкы ордуну штурмнаарынга киришкен. Хамааты дайынынга аңаа дайынчы болуп киришкен. Революцияга бердинген дайынчыны партия өөредип чоруткан. Командирниң узун оруун ол ынчаар эгелээн.

. . .

Совет Чепсектиг Күштерниң парады совет кижи бүрүзүнүң сеткил-сагыжын өөртүп турар. Ол дээрге бистиң чурттуң күчүзүнүң тодаргай көргүзүү болган. Бо кыска репортажка бис өндүр-улуг парадты бирден бирээ чокка көргүзер деп сорулганы салбаан бис. Бис чүгле юбилейлиг парадтың онзагай чүүлдерин көрген кижиниң сөстери-биле чугаалаанывыс бо.

(ПАРЛАЛГАНЫҢ МЕДЭЭЛЕР АГЕНТИЛЕЛИ)

Кинематография ажылдакчыларынга шаңнал

Совет кинематографияны хөгжүдеринге ачы-хавыяаларлыг болганы, ажылчы чоннарның коммунистиг кижизидилгезинге идепкейлиг киришкени, кинонуң албан черлеринге хөй чылдар дургузунда үре-түңнелдиг ажылдааны дээш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму 1967 чылдың ноябрь 4-де Чарлыы-биле кинематографияның бөлүк хөй ажылдакчыларын ССРЭ-ниң орденнери, медальдары-биле шаңнаан. Ооң иштинде Тыва АССР-ден:

«Күш-ажылчы эрес-маадырлыг чорук дээш» деп медаль-биле киночеткизиниң Чөөн-Хемчик район дирекциязының киномеханиги Анатолий Седиполович ТАНОВ шаңнаткан.

Улуг совет бүледе

АРМЯН ССР. Ереванның дугуй бүдүрүкчүлериниң бот-тывынгыр улусчу ансамблиниң ойнап турары.

МОЛДАВ ССР. Республиканың чигир свёклазының сес заводу бо чылын 250 тонна чигирни ажылдап кылыр. Чурукта — Дрокиев заводунуң склад ажылданчызы П. Рошка биле чүдүрүкчүлер бригадири А. Стратиевскийниң чигир хүлээп ап турары.

БЕЛОРУС ССР. Демир орукчуларның Осиповичск клувунуң улусчу хөгжүм херекселдериниң оркестриниң киржикчилери — цимбалистер (солагай талазындан) А. Коленчиц, М. Филатов, И. Жданович. Клубта 200 ажыг ойнаачы бар.

СЭТА-ның фотозу.

Хөй уругларлыг иелерни „Иениң алдары" орден-биле болгаш „Иениң медалы" медаль-биле шаңнаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң ЧАРЛЫЫ

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң өмүнээзинден шаннаары болза:

БАЙ-ТАЙГА РАЙОН

Сес уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Арапчыт Орус Иргитовна — «Тээли» совхозтуң ажылчыны.

Хорлуу Опей Седен-Дамбаа — «Тээли» совхозтуң ажылчыны.

Хунай-оол Монгуш Садыыевна — Тээли суурда өг-бүле ээзи.

Чеди уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Иргит Чайдалмаа Хүрен-ооловна — «Тээли» совхозтуң ажылчыны.

Хертек Ангыр Дашовна — «Кара-Хөл» колхозтуң колхозчузу.

Хертек Долума Кунгааевна — Шуй ортумак школазының ажылчыны.

Алды уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Аракчаа Биченчигет Хертековна — «Мурнакчы» колхозтуң колхозчузу.

Донгак Эртине Дагбаевна — «Малчын» колхозтуң колхозчузу.

Намзырай Дадар Салчаковна — «Тээли» совхозтуң ажылчыны.

Хүрү Шура Хертековна — «Мурнакчы» колхозтуң колхозчузу.

Беш уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Ары Дыртык Салчаковна — «Тээли» совхозтуң ажылчыны.

Доос Сержин Донгаковна — «Малчын» колхозтуң ажылчыны.

Куулар Кадиспей Сенгилдейовна — кадыкшылга школазының башкызы.

Таржаа Нина Таржаевна — Тээлиде уруглар садының ажылчыны.

Хомушку Келдир Аракчаевна — «Мурнакчы» колхозтуң колхозчузу.

БАРЫЫН-ХЕМЧИК РАЙОН

Тос уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Дамчыт Айыраа Чуруковна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Дожунмаа Кужугет Дановна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Калзан Иргит Соруктуговна — Ак-Довурак хоорайда өг-бүле ээзи.

Монгуш Биченек Сой-Сюрюновна — Дөң-Терезин суурда өг-бүле ээзи.

Монгуш Хоо Шойдаковна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Чачый Куулавмайовна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Юра Кызаановна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Ооржак Бичиг Булунмааевна — Дөң-Терезин суурда өг-бүле ээзи.

Ооржак Оюу Чаялейовна — Дөң-Терезин суурда өг-бүле ээзи.

Ооржак Чудурукпай Чолдай-ооловна — Шекпээр суурда өг-бүле ээзи.

Сарыглар Деспижек Самбый-ооловна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Сарыглар Куусал Баа-Дамбаевна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Уртак Серен Успуновна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Сес уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Кужугет Арыл Сереновна — Кызыл-Мажалык суурда өг-бүле ээзи.

Монгуш Борбак-кыс Халарбаевна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Галина Окпан-ооловна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Хува Тас-ооловна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Ооржак Рыпчик Сундуевна — Дөң-Терезин суурда өг-бүле ээзи.

Ооржак Чудурукпай Чалбай-ооловна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Саая Ама Бегзиевна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Салчак Кара-уруг Комбуй-ооловна — Кызыл-Мажалык суурда өг-бүле ээзи.

Сергештей Сеңмит Шырыпчиковна — Барлык суурда өг-бүле ээзи.

Хертек Деспижек Сүгерековна — Кызыл-Мажалык 8 чыл школазының башкызы.

Чеди уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Дарга Серенмаа Сендиевна — «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

Кужугет Артык-олча Чанзановна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Кужугет Копеек Хопуй-ооловна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Кара-кыс Чанзан-ооловна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Ооржак Домбуна Байыр-ооловна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Ооржак Өлчеймаа Семис-ооловна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Ооржак Сарыг-Девий Хоор-ооловна — Кызыл-Мажалык 8 чыл школазының ажылчыны.

Ооржак Тырымаар Домбууевна — Шекпээр суурда өг-бүле ээзи.

Олчей Ооржак Дамбаевна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Саая Көк Багай-ооловна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Сотпа Дальщдай Даваа — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Хомушку Долума Акаажыковна — «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

Хомушку Ирима Дамбааевна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Алды уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Байыс Доктаал Донгаковна — Ак-Довурак хоорайда өг-бүле ээзи.

Донгак Догаапак Успуновна — «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

Дуктуунай Монгуш Мэннай-ооловна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Кужугет Ылый Сендиевна — Ак-Довурак хоорайда өг-бүле ээзи.

Куулар Даваа Борбак-ооловна — Дөң-Терезин суурда өг-бүле ээзи.

Кыргыс Чарыпай Чыышевна — Дөң-Терезин эге школазының башкызы.

Маадыр-оол Бичии-уруг Сарыгларовна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Мадар Көк-кыс Ооржаковна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Маңмаа Хертек Адыгбааевна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Бопук Анай-ооловна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Дөкпелей Семис-ооловна — Дөң-Терезин суурда өг-бүле ээзи.

Монгуш Калына Борбак-ооловна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Мөөреке Чадамбаевна — Шекпээр суурда өг-бүле ээзи.

Монгуш Самдар-кыс Сереэвна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Стюра Дошкут-ооловна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Ооржак Александра Мөнге-Дереевна — Дөң-Терезин суурда өг-бүле ээзи.

Ооржак Какай Бидиччиевна — Кызыл-Мажалык автовокзалының ажылчыны.

Ооржак Раиса Калгавыковна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Ооржак Хорлуу Быяевна — Шекпээр суурда өг-бүле ээзи.

Ооржак Ыкырбан Кужукейовна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Саая Кошкар-оол Дамбайевна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Саая Чадамба Мөчүевна — Кызыл-Мажалык суурда өг-бүле ээзи.

Санаа Данзы Докпаковна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Суур-Кара Хажыт Сарыгларовна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Хомушку Даргын Даржаевна — «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

Шура Кужугет Арылдайовна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Шырып Кускаал Ооржаковна — Ак-Довурак хоорайда өг-бүле ээзи.

Беш уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Бюлчюн Хертек Дамбыйовна — Аксы-Барлык ортумак школазының башкызы.

Донгак Борбак Комбуевна — Аксы-Барлык суурда өг-бүле ээзи.

Донгак Даваа Дондуковна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Донгак Долгар Шужуновна — «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

Иргит Бадаган Өкпен-ооловна — Барлык суурда өг-бүле ээзи.

Ичиндей Кужугет Семис-ооловна — Хөнделен суурда өг-бүле ээзи.

Кара-Сал Анчымаа Самба-Сюрюновна — «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

Кара-Сал Каратаң Хомушкуевна — «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

Кужугет Копеек Хопуй-ооловна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Билинмаа Бугаажыковна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Быраат Сюрюн-ооловна — Шекпээр суурда өг-бүле ээзи.

Монгуш Долгарчап Динбидековна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Кима Монгушевна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Монгуш Хува Идам-Сюрюновна — Шекпээр суурда өг-бүле ээзи.

Онгаа Кужугет Шыыловна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Ондар Бичии-уруг Саспыковна — Дөң-Терезин эге школа башкызы.

Ооржак Галина Кирбеевна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Ооржак Хеймерек Онгаковна — Шекпээр суурда өг-бүле ээзи.

Ооржак Она-Сарыг Шожаловна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Ооржак Чүстүүней Белчээвна — «Шекпээр» совхозтуң ажылчыны.

Очур-оол Бичии-уруг Кужугетовна — Хөнделен 8 чыл школазының ажылчыны.

Сарыг-оол Кувискал Монгушовна — «Тыва даг-дүгү» комбинадының чурттталга коммунал эргелелиниң ажылчыны.

Хемеетей Монгуш Эренсеновна — Аксы-Барлык суурда өг-бүле ээзи.

Хертек Александра Самбыловна — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Хомушку Досумаа Сюрюновна — «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

Хомушку Клара Учун-ооловна — «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

Чула Опуу Байыровна — Хөнделен суурда өг-бүле ээзи.

БИИ-ХЕМ РАЙОН

Тос уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Айыы Кара-кыс Дадар-ооловна — «Тиилелге» колхозтуң колхозчузу.

Кужугет Сендажы Шивит-Доспаковна — Өөк суурда өг-бүле ээзи.

Маады Бильчей Содунам — «Кызыл тараачын» колхозтуң колхозчузу.

Монгуш Долзат Чончуновна — «Кызыл тараачын» колхозтуң колхозчузу.

Сес уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Маады Күскей Ырымаа — Ленинка суурда өг-бүле ээзи.

Орловская Мария Ивановна — Севи суурда өг-бүле ээзи.

Чеди уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Маады Телтермаа Васильевна — Сесерлиг суурда өг-бүле ээзи.

Ооржак Хүренмей Санабаировна — «Өөк» совхозтуң ажылчыны.

Тюлюш Маймык Хураковна — «Өөк» совхозтуң ажылчыны.

Алды уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Дарима Тамара Дагбалдаевна — «Искра» колхозтуң колхозчузу.

Сагандай Бүдүн Намыр-ооловна — «Кызыл тараачын» колхозта уруглар садының ажылчыны.

Беш уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Биче-оол Дөтпе Донгаковна — Тарлаг суурда өг-бүле ээзи.

Деге Сенденмаа Чоодуевна — Сушь суурда өг-бүле ээзи.

Кокпалыг Сыгыр Ондаровна — Туран хоорайда өг-бүле ээзи.

Чыргал Санзынмаа Чончуновна — «Кызыл тараачын» колхозтуң колхозчузу.

Яськина Валентина Егоровна — Хадын суурда өг-бүле ээзи.

УЛУГ-ХЕМ РАЙОН

Сес уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Биче-оол Эникпен Колбандыевна — Баян-Кол суурда өг-бүле ээзи.

Шактар-оол Өлчеймаа Сатовна — «Улуг-Хая» совхозтуң ажылчыны.

Чеди уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Билдей-оол Уйнук Дамдыновна — «Улуг-Хая» совхозтуң ажылчыны.

Даржай Сиринмаа Ховалыговна — Чаа-Хөл суурда өг-бүле ээзи.

Доржу Монгуш Сандуевна — Ак-Туруг суурда өг-бүле ээзи.

Күнзенмаа Дүлүш Хандан-ооловна — Булуң-Терек суурда өг-бүле ээзи.

Маадыр-оол Монгуш Седиповна — Ак-Туруг суурда өг-бүле ээзи.

Маспык-оол Уйнук-Кара Донгаковна — «Улуг-Хая» совхозтуң ажылчыны.

Намачыгаа Дончитпаа Көк-Дөңгүревна — Чаа-Хөл суурда өг-бүле ээзи.

Седип Хамаа Донгаковна — «Улуг-Хая» совхозтуң ажылчыны.

Тол Кыргыс Кыргысовна — Үрбүн суурда өг-бүле ээзи.

Алды уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Дамчаа Бичелдей Монгушевна — Ак-Туруг суурда өг-бүле ээзи.

Дөгээзин Биче-уруг Тюлюшевна — Кара-Тал суурда өг-бүле ээзи.

Монгуш Дадарбан Чоржан-ооловна — Арыг-Бажы суурда өг-бүле ээзи.

Орус-оол Тюлүш Опан-ооловна — Кара-Тал суурда өг-бүле ээзи.

Севди-Хуурак Мария Байкараевна — Баян-Кол суурда өг-бүле ээзи.

Сонам Тюлюш Чаш-ооловна — Чаа-Хөл суурда өг-бүле ээзи.

Сувакпит Хураган Монгушевна — Булуң-Терек суурда өг-бүле ээзи.

Тоспан Семистей Сатовна — Хайыракан суурда өг-бүле ээзи.

Чолдак Уйнуга Ламаевна — Кара-Тал суурда өг-бүле ээзи.

Беш уруглары төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Доспан Уйнук Седеновна — Чаа-Хөл суурда өг-бүле ээзи.

Дүвен-Байыр Галина Васильевна — «Найырал» совхозтуң ажылчыны.

Кужугет Майя Хаайовна — Хайыракан школазының башкызы.

Кызыл-уруг Татьяна Чадамбаевна — Чаа-Хөл суурда өг-бүле ээзи.

Мончалаева Александра Алексеевна — «Найырал» рабкооптуң ажылчыны.

Намчал Январь Ивановна — Кара-Тал суурда өг-бүле ээзи.

Норжунмаа Мария Чаш-ооловна — Көк-Чыраа 8 чыл школазының ажылчыны.

Очурчап Анай-оол Ховалыговна — Кара-Тал суурда өг-бүле ээзи.

Пар-оол Мандараа Ховалыговна — Үрбүн суурда өг-бүле ээзи.

Салчак Лидия Оюновна — «Х Улуг хурал» колхозтуң колхозчузу.

Уйнук Тюлюш Найындыевна — Үрбүн суурда өг-бүле ээзи.

Халбы Любовь Кагаровна — «Х Улуг хурал» колхозтуң колхозчузу.

Хертек Дойат Сундуй-ооловна — Ак-Туруг суурда өг-бүле ээзи.

Хуурак Анай Ондаровна — Кара-Тал суурда өг-бүле ээзи.

Чамба Көк-кыс Байкараевна — Баян-Кол суурда өг-бүле ээзи.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы
Б. ДОЛЧАНМАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары
К. ДИИГА.

Кызыл хоорай,
1967 чылдың октябрь 30.

Редактор К. К. КУДАЖИ.

ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫ

Ноябрь 8-те — Ноябрь 8-те

Эстрада болгаш цирк артистериниң улуг концерти болур. Ооң программазында: чер-чурттуң ынак ырлары, делегейниң улустарының танцылары, цирк көргүзүглери.

Ноябрь 9-та — Ноябрь 9-та

Лопе-де-Вега

«КАЖАРЛАП ЫНАКШААН»

комедия-карнавал

Ноябрь 10-да — Ноябрь 10-да

К. Симонов

«ХООРАЙЫВЫС ОГЛУ» (Тыва дылда).

Ноябрь 11—12-де — Ноябрь 11—12-де

„ТАРТЮФ" (Комедия).

Шиилер болгаш концерт кежээкиниң 7 шакта эгелээр.
Касса эртенгиниң 10 шакта ажылдап эгелээр.
Коллективтиг чагыгларны хүлээп ап турар.

КИНО

НОЯБРЬ 8-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: **«Кортик»** 10, **«Ол хүнну сантыылы»** 1.55, 3.50, 5.45, 7.40, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«Стратионнуң уруу»** 10.30, 12.30, **«Үймээнниг застава»** 2.30, 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: **Уругларга дириг-чуруктар** 9.30, **«Үш чоон кижи»** 10.45, 12.30, **«Чалгынныг ырлар»** 2.10, 3.50, 5.40, 7.30, 9.20 шактарда.

«ВОСТОК»: **Киночылынды** 11, **«Мээң эргим кижим»** 1, **«Цыган»** 3, 5, 7, 9 шактарда.

НОЯБРЬ 9-ТА.

«НАЙЫРАЛ»: **«Кортик»** 10, **«Ол хүнну сантыылы»** 11.40, 1.35, 3.50, 5.25, 7.20, 9.45 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«Ошчук-Кибальчик дугайында тоол»** 10.30, 12.30, **«Улуг эргилде»** 2.30, 6.30, **«Үймээнниг застава»** 4.30, 8.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: **Уругларга дириг-чуруктар** 9.30, **«Эльбада чажыт»** 10.45, 12.30, **«Экии, Москва!»** 2.10, 3.50, 5.40, 7.30, 9.20 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Памирниң төлдери»** 1, **«Кыска ужуражылгалар»** 3, 5, 7, 9 шактарда.

Солуннуң дараазында номери ноябрь 11-де үнер.

Редакцияның АДРЕЗИ:
Кызыл, Щетинкин—Кравченко кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАР: Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, 25-38, харысалгалыг секретарьның 23-35, партийжи амыдырал килдизиниң 23-54, агитация болгаш пропаганда килдизиниң 37-13, кедээ ажыл-агый килдизиниң 21-47, үлетпүр килдизиниң 22-64, чагаа, ажылчын болгаш кедээ корреспондентилер база совет тургузуг болгаш амыдырал килдистериниң 21-27, иштики информация килдизиниң 20-60, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

Солун неделяда алды катап үнер

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Парлалга эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Щетинкин—Кравченко кудумчузу, 1). ТС—00701.